Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 144 (13633) | 1974 оной июниин 22, суббото | Сэн 2 мүнгэн

КОММУНИСТЫН НЭРЭ ХҮНДЫН ХЭРЭГ

МАЛ АЖАЛ хадаа хүдөө ажахын үйлэдбэриин эгээл гол, эгээл харюусалгатай һалбари гэжэ бай даа. Бэрхэ, дүршэл шадабаритай, алибаа бэрхэшээлһээ, хүндэ хүшэр хүдэлмэриһөө туннарингүй ажалламаар лэ хүнүүдые эндэ табиха гэжэ хаа хаанагүй оролдоно гаргадаг шуу. Тингээшэгүйдэ бүри аргагүй. Түхэрээн жэл соо ойро зуураа зуурашье юумэнэйнгээ тухандань хүрөөб гэжэ сэдьхэлээ тэгшэлхэ сагай тохёолдохонь малшадта хаа яахан лэ хаш. Үбэл зуншье, хабар намаршье имагтал адли тэгшэ ехэ харюусалгатайгаар, анхарал хэшээлтэйгээр лэ хүдэлөө хадаа адууһа мал үсхөөжэ, ашаг шэмынь дээшэлүүлжэ шадаха байна ха юм даа.

Ушар иимэһээ энэ харюусалгатай, урдаа хараха һаларн дээрээ коммунистнуудые шадаал һаа олоор табиха, тэдэнэрэй нүлөө үргэдхэжэ гэжэ колхоз, совхозуудай партиина олонхи эхин организацинууд оролдодог байна. Тэрэнэй олонхинь тон оилгосотой. Коммунист хүн даабари хэрэгтэ харюусалгатайгаар хандаха, бусад нүхэдтэө ажалай үлгэр жэшээ харуулха, ударидан дахуулха гол уялгатай бшуу.

Энэ талаар Хоринн аймагай Удын совхозой Баян-Голой отделениин партиина эхин организаци һүүлэй үедэ урагшатай хүдэлмэри ябуулжа байна. Тус отделениин партиин, КПСС-эй гэшүүд Шойжин Банзаргашеев, Базар Цыбиков, Жамьян Намжилов, Нимбү Бадмаев гэгшэдые хонишон боложо хүдэлхыень дурадхаа һэн. Тингэжэ нүхэр Цыбиков харууһа муутай байһан эрэ түлгэнүүдые даажа абаа, һү һаалиин фермын, мүн хонишодой бригадирнаар олон жэлдэ хүдэлжэ ябаһан коммунист Н. Б. Бадмаев сагай байдалай эрхээр мүн лэ хонишон болоо һэн.

Ингэжэ тус отделенида 12 коммунистнууд хонин ажал дээрэ хүдэлдэг зууралаа, үйлэдбэриин эрхим үрэ дүн түйлажа, үльгэр жэшээ харуулна. Жэшээнь, хонишод коммунистнууд Социалис Ажалай Герой Н. Л. Тогмитова, Б-Д. Ц. Гончиков, О. Жамьяндабаев, Ч-Ц. Дамбиев, Ж. Намжилов болон бусад эрхим ажалаараа, мэргэжэл шадабаряараа ажахы соогоо суурхана.

Тус отделениин һү һаалиин фермын коллектив аймаг соогоо түрүү һуури хододоо эзэлжэ ябадаг. Эндэ ажалдаг эгээл бэрхэ һаалишад болохо партиин гэшүүд Ешидама Банзаргашеева, Альфинур Газисова, үхэр адуулагшад Аюша Гончикова, Минвали Фахрутдинов гэгшэд ажаллана. Үнгэрһэн табан һарын турша нүхэр Банзаргашеева үнеэн бүринһөө 1110 килограмм, тиихэдэ А. Газисова 1278 килограмм һү һааһа. Коммунистнуудай хүдэлгөө Баян-Голой фермын коллективэй ажалайнгаа талаар хүсэхэ, ахиха ондоо фермэ аймаг соо олохонь бэрхэтэй хаш.

Мал харууһалгые шэнэ технологидо оруулха, энэ һалбарида ажалай түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ шударгы эдэбхитэйгээр, нэтэрүүлхэ оролдогор малшад коммунистнууд нютаг нютагта улам олон болохо байна. Тэрэл Хоринн аймагһаа нэгэ жэшээ эндэ дурдая. Баян-Голой һү һаалиин фермын коллективэй мурысэн хүдэлмэридэй Анаагай совхозой гурбадахи отделениин Центральна фермын партиина бүлэгэй гэшүүд урагшатай баярые болбосон гуримтай болгохо, хүндэ хүшэр хүдэлмэри сум оньһожоруулха, ажалай шэнэ технологи нэбтэрүүлхэ, һаахан һүнэй шанар һайжаруулха талаар ехэ эрмэлзэл гаргаа юм. Тэрэ зорилгодо хүрөөшье. Имагтал оньһон аргаар үнеэдэ һаадаг болоһоной ашаар мүнөө 400 толгой үнеэдые оройдоо найман хүн һаана. Аяар һэшэм һаалишадые, мүн ханһадагые бэшэ хүн хэжэ байгаа юм. Энэ ажалдаа хүдэлһэн сүлөөлэжэ, совхозойнгоо бэшэ хүдэлмэридэ эльгээжэ арга олдоо.

Энэ фермэдэ ажалладаг табан коммунистнууд гол хүдэлмэринүүдэ хажуугаар, партиина даабари ехэ шуналтайгаар дүүргэжэ байдаг юм. Фермын ажал хэрэг, байдал эгээл һайн гуримтай. һаалишан бүхэн неделидээ хоёр удаа гэр амарха аргатай болонхой. Аймаг соогоо эгээл үнэгүй, эгээл сабар һү түрэндэ тушаана. Тииихэдэ хамта урданай һаалишан тэдэнэй хэрэгтэ хэлгэн дүүргэхэ байдалые эбдээгүй дүршэлээ баян дүршэлтэй һургана. Хорёод жэлдэ һаалишан ябаһан Ажалай Улаан Тугай орденто Д. Б. Сахаева Ханда басагана өөрынгөө мэргэжэл шудалуулжа, үнеэдэ тэрээдэ тушаагаа, мүнөө туглашаар ажаллана. һая дунда һургуули дүүргэһэн Ада Арабжаева эрхим һаалишадай зэргэдэ жагсаланхай, залуу коммунист, эдэбхитэй агитатор.

Малшадай коллективүүдые шадамараар хүтэлбэрилдэг коммунистнууд республика доторнай мүн лэ олон. Тэдэнэй нэгэн Захаминай аймагай Хамнийн совхозой МТФ-эй даагша Ленинэй орденто С. Д. Дашиевагай солые дуудангүй алгад гарахын аргагүй. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг фермэ СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ болонхой, жэл бүхэндэ түсэбтэ даабари болон абаһан социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай. Үбэлэй һарануудай туршада һү һааха социалис уялгаяа энэ фермын малшад 127 процент дүүргэһэн байха юм. Энэмнай коммунист хүтэлбэрилэгшын шадабарие, эрхим хүмүүжүүлэгшэ байһыень гэршэлэн харуулна.

Гэхэ зуура ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг, мал гарзалуулдаг, түл хэпһээшье үсөөнөөр, һү. мяха, нооһо, үһэгэ багаар абадаг, нийтын ямаршье даабари дүүргэдэггүй коммунистнууд эндэ тэндэ ушархаяа һанадаг гээшэ. Дээрэ хэлэгдэһэн Хамниин совхозой ахалагша хонишон, КПСС-эй гэшүүн Н. Юмчинов энэ жэлдэ олон мал гарзалуулаа, 100 эхэ хонин бүхэнһөө арай шамай 68 хурьга түлжүүлээ. Энэмнай муу хүдэлмэриин, харюусалгагүй ябадалай хойшолон, нэрэ хүндэеэ доройтуулһан ушар болоно бэшэ гү?!

Колхоз, совхозуудай партиина зарим эхин организацинууд малшадай дунда партиина нүлөө үргэдхэхэ асуудалда анхаралаа һулаар табидаг байна. Мухар-Шэбэрэй аймагай 520 гаран һаалишадай 21-ниинь, 165 тугалшадай хоёрынь лэ партиин гэшүүд. Эндэхи «Искра», «Заганский» колхозуудта нэгэшье коммунист һаалишан байхагүй. Түрүү малшадые партиин зэргэдэ абаха, коммунистнуудые мал ажалай үйлэдбэри дээрэ зүбөөр хубаарилан табиха гэжэ оролдодоггүй байһаниинь эндэ элитэ харагдана бшуу.

Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө совет хүнүүдэй хүсэн түгэс хүдэлөөе толгойлхо, суглараһан дүй дүршэл түсэд бүрин хэрэглэхэ, ажал ябуулгаа улам нарижуулан һайжаруулха, хододоо түрүүлэн ябаха, эгээн бэрхэтэй газарта хүдэлхэ, арад зоной аша туһын, зол жаргалай түлөө тэмсэлдэ эрдэм мэргэжэлээ, хаба шадабаряа зорюулхыень КПСС-эй ЦК партиина организацинуудаа, бүхы коммунистнуудаа уряалаа һэн. Тэрээндэ ажал хэрэгээрээ харюулха гээшэ коммунист бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг шуу.

Хонидой нооһо хайшалалга—харюусалгатай хүдэлмэри

ХЭЗЭЭШЬЕ ЭХИЛХЭЭР БЭЛЭМДИ

Ажахыдамнай хонин һүрэг тиимэшье олон бэшэ юм. Энэ жэлдэ абтаһан хурьгадтаяа бүхыдөө арбаад мянган хонидтойбди.

Хэды тиигэбэшье хонидойнгоо нооһо хайшалалгада манай колхоз тон ехэ анхарал хандуулдаг. Энэшье гайхалтай бэшэ. Ажахымнай бүхы олзо доходой нилээд горитой хубинь хонидой нооһо гүрэндэ худалдалгаһаа оруулагдана ха юм. Тиимэһээ граммшье «сагаан алта» гээлтэ хоролтогүйгөөр суглуулжа абаха гээшэ айхабтар шухала зорилго гэжэ тоолодогбди.

Сэхыень хэлэхэдэ, энээнһээ урда жэлнүүдтэ хонидойнгоо нооһо хайшалалгада муугаар бэлдэжэ, хайшалалгын хүдэлмэрие аали нобшоор ябуулдагһаа боложо, олохон килограмм нооһо дутуу абадаг, гээлтэдэ оруулдаг байгаабди. Нооһо хайшалалга унжагайрхадаа үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэритэй хабсаржа, бэрхэтэй байдал ушаруулдаг һэн.

һүүлэй хэдэн жэлэй туршада бидэ һайн түхеэрэлгэтэй, томодхогдоһон пункт эмхидхээд, бүхы хонидоо нэгэ газарта хайшалдаг болообди. Мүнөө жэл Дархита тосхондохи пунктдамнай 50 оньһон хайша хүдэлхэ юм. Эдэ үдэрнүүдтэ хайшалагшаднай пунктаяа бэлэн болгоод, бүхы түхеэрэлгэ, хэрэгсэлнүүдыень тодхоод, үглөө мүнөөшье хонидойнгоо нооһо абажа эхилхээр бэеэ зэһэнхэй.

Хонидой нооһо хайшалалгын эмхитэй һайнаар үнгэрхынь тула социалис мурысөөнэй гурим зохёожо, урмашуулгын тодорхой хэмжээнүүдые хараалдагбди. Социалис мүрысөөнэй дүн үдэр бүри гаргагдажа, үдэр соогоо эгээл олон хонидой нооһо хайшалһан түрүүшүүлэй хүндэлэлдэ Ажалай алдар солын туг үргэгдэдэг. Ханын һонин, сахилгаан хуудаһанда бэшэгдэдэг. Тиигээд нооһо хайшалалгын дүүрэһэн хойно бүхы дүн гаргагдажа, түрүүшын һууринуудые эзэлһэн хүнүүдтэ 50—60 түхэриг мүнгэн шан гү, али сарбуугай час барюулагдадаг юм.

Пункт дээрэмнай хамтын халуун эдеэн бэлдэгдэнэ. Залуушуулай сүлөөтэй сагаа һайнаар үнгэргэхэ элдэб спортын хэрэгсэл, шатар, даам гэхэ мэтэ бии.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хонидой нооһо хайшалалгын пунктда саг үргэлжэ эрьежэ байдаг. Илангаяа главна зоотехник Г. В. Пруидзе, зоотехник-селекционер С. Цыденжапова гэгшэд энэ харюусалгатай хүдэлмэриеэ өөһэдөө хүтэлбэрилэн эмхидхэдэг юм.

Хайшалагшадаар гол түлэб залуушуул — зунай амаралтада ерэһэн студентнэр, һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад, механизаторнууд хүдэлнэ. Эдэнэй олонхинь хэдэн жэлдэ удаагуур хонидой нооһо абаһан нилээд дүршэлтэй болоһон хүбүүд, басагад байха. Жэшээнь, аха дүүнэр Петр, Виктор Леоновтон, Сергей Нимаев, Юрий Мункуев гэгшэд тус тустаа үдэрэй 70—80 хонидой нооһо абадаг. Үнинэй хайшалагша Дашима Зандараева залуушуулые өөрынгөө мэргэжэл шадабарида һургадаг.

Энэ харюусалгатай хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэжэ, хонидой нооһоной хөөрэн сасуунь хайшалжа эхилээд, бүхы хонидоо 10—12 үдэр соо дууһыень хайшалжа дүүргэхэ зорилготойбди. Уялгынгаа ёһоор хонин бүхэнһөө дунда зэргээр 3.3 килограммһаа бага бэшэ нооһо абаха уялгатайбди.

А. ИШИГЕНОВ,
Загарайн аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь.

БУРЯАДАЙ барилгын управлениин 1-дэхи СМУ-гай коллективэй эршэтэ габшагай ажалые улаан-үдынхид үндэрөөр сэгнэдэг юм. Энэньшье гайхалтай бэшэ. Ушарынь юуб гэбэл, СМУ-гай барилгашад, штукатурнууд, малярнууд, шулуушад халаанайнгаа даабарие хододоо үлүүлжэ, барилгаяа эрхим шанартайгаар тушаадаг байна.

Штукатур - малярнуудай найман бригада энэ СМУ-да хүдэлдэг юм. Коммунист Габис Шариповай хүтэлбэрилдэг ВЛКСМ-эй XVII съездын нэрэмжэтэ комсомол-залуушуулай бригада эндэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хододоо түрүү һуури эзэлнэ. Бүгэдэ арадай һайндар — СССР-эй Верховно Соведэй һаяхан болоһон һунгалтын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ энэ бригада үндэр үрэ дүнгүүдые түйлажа, ажалай бэлэгүүдые баряа.

Үнинэй хүдэлмэришэн, дүй дүршэлтэй бригадир «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэгээр шагнагданхай.

Мүнөө Шариповай хүтэлбэрилдэг, бригада түсэбтэ табан жэлэй тодорхойлхы, дүрбэдэхи жэлэй даабарие болзорһоонь урид дүүргэхые шармайн оролдоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: штукатур-малярнуудай , бригадир, коммунист Г. Шарипов.

КПСС-эй ДЕЛЕГАЦИИН ФРАНЦИДА ЕРЭЭД БАЙҺАН ТУХАЙ

ПАРИЖ. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай делегациин ба ФКП-гэй ЦК-гай делегациин хоорондо хөөрэлдөөнүүд эндэ боложо эхилбэ. Совет партиина делегациин толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарёв, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Латвиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь А. Э. Восс, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай уласхоорондын таһагые даагшын орлогшо В. В. Загладин, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, КПСС-эй Ленинградска обкомой секретарь З. М. Круглова хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадаа.

ФКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ФКП-гэй ЦК-гай секретарь Г. Плисонье, ФКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ФКП-гэй ЦК-гай секретарь П. Лоран, ФКП-гэй ЦК-гай гэшүүд Ж. Канапа, Ж. Дени Франциин Компартиин делегациин бүридэлдэ ороһон байна.

Партинуудай ажал ябуулга тухай мэдээсэлнүүдые хоёр делегаци андалдан абалсаа. Олон тоото асуудалнуудаар делегацинууд һанамжануудаа хэлсээ.

Уулзалга үнэн зүрхэнэй, хани ёһоной оршон байдалда үнгэрбэ.

ТҮРҮҮШЫН АМЖАЛТА

Таряалан дээрэхи гол хүдэлмэри дүүрэжэ, эртын таряанай ургаса газарайнгаа нюруу ноб ногоохон номин хүхэ хүнжэлөөр хушаба. Үдэр һүнигүй хүнхинэлдэжэ байһан трактор, машинануудай абяан замхаа. Гансал паар хахалжа байһан тракторнууд таряалан дээрэ хүдэлһөөр.

Ингэжэ нэгэ бага ан-бун гээд байхадаа, энэ жэлэй хабарай тарилгые хэр зэргэ эмхитэйгээр үнгэргөө, үндэр баян ургаса абаха үндэһэ һуури табиха талаар юу хээ гээшэбибди гэжэ хаража үзэхэ хүсэл түрэнэ.

Энэ жэлдэ бүхэли хабартаа шахуу хагсуу хүйтэн байгаа, ходо хуурайгаар һалхилаа. Тиимэһээ тарилга дээрэ хүдэлжэ байһан хүнүүдтэ бага бэшэ бэрхэшээл ушаруулба. Хэнэйшье мэдэнээр иимэ эрхэ байдалай тохёолдоод байхада хабарай тарилгын бүхы хүдэлмэрие, илангаяа газар хахалалга, тарилгые богони болзор соо, һайн шанартайгаар дүүргэхэ гээшэ шиидхэхы удха шанартай байгаа. Юуб гэхэдэ, манай эндэхи Улзыт, Хуурай гэжэ газарнуудай таряалан ехэнхидээ элһэлиг, шииг нойтоор дутамаг хурьһэтэй. Тиимэһээ газарайнь шииг нойтые алдахагүй гээшэ тон шухала.

Урда жэлнүүдтэ манай отделениин тракторна бригада хабарайнгаа тарилгые бултанһаа хожомдожо дүүргэдэг, ходол гээгдэжэ ябадаг байгаа. Энэ жэлдэ тиимэ түлөөр байдалда орохогүйн тула хабарайнгаа тарилгада эртэнһээ бүхы талаһаань һайнаар бэлдээбди. Агрегат бүхэндэ хүдэлхэ хүнүүдые зүбөөр тааруулан табижа, техникээ һайнаар заһабарилжа бэлдээбди. Тэрэшэлэн бүхы техникые хайшан гэжэ дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэхэб, хүн бүхэнэй ажалые ямараар эмхидхэхэб гэжэ хуу хэлсээбди.

Эдэ бүгэдын аша үрэ эли бодо харагдаа. Тиигэжэ манай тракторна бригада (бригадир Б. Д. Бадмаев) бүхы 1836 гектарта ороoһото ургамалнуудые хүдэлмэриин 14—15 үдэр соо тарижа дүүргээд, удаань тогтомол болзор соо (июниин 10 болотор) тэжээлэй ургамалнуудые тарижа дүүргээ, бүхы паараа нэгэ дахин хахалжа үрдеэ. Үшөө совхозойнгоо нэгэдэхи, хоёрдохи отделенидэ туһаламжа хүргэһэн байнабди.

Тиигэжэ хабарай тарилгын дүн гаргахада манай отделениин тракторна бригада ажахы соогоо эрхимлээд, совхозой дирекци, партком болон хүдэлмэришэдэй комитедэй зохёоһон социалис мүрысөөнэй гуримай ёһоор дамжуулгын улаан туг, 100 түхэриг мүнгэн шан, транзисторна радиоприемнигто хүртөө. Энээнһээ гадна, хабарай тарилгын халуун хүдэлмэриин үедэ долоон хоног бүхэндэ баһал мүрысөөндэ илажа, хоёр удаа эрье хонин шанда хүртэһэн байна.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, хэды бэрхэтэй улариилтай хабар байгаашье һаань, мүнөө жэлдэ бараг һайн ургаса абаха үндэһэ һуури табигдаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Энэ амжалтада бригадын мастер-заһабарилагша, дүршэлтэй механизатор Балдан-Доржо Жамьянов, тэрэнэй туһалагша-слесарь Бато-Доржо Цыбикжапов гэгшэд бага бэшэ хуби оруулаа гэхэдэ алдуугүй. Эдэнэр тусхай түхеэрэлгэтэй автомашинаар таряалан дээгүүр сула ябажа, трактористнуудта хаһа саг соонь техническэ харууһа хэдэг, эбдэрхэдэнь байра дээрэнь заһабарилдаг байгаа. Илангаяа халаан бүхэнэй һэлгэхэ үедэ техническэ харууһа нарииаар хээд байхадань трактор, машинын эбдэрхэнь һураггүй үсөөн байба бшуу.

Хабарай тарилгын үедэ бригада соо хэниинь һайнаар, хэниинь муугаар хүдэлөө гэхын аргагүй, бултал оролдожо ажаллаа. Тиигэбэшье эгээл үнинэй механизаторнууд Дашабал Дамбаев, Владимир Дашидоржиев, Цырен-Дылык Тудупов, Григорий Иванов гэгшэдые дурдангүй үнгэрхын аргагүй. Эдэнэр трактортаа плуг шэрэжэ газар хахалхадаа, борнойлходоо, үрэһэ тарихадаа — юрэдөө ямаршье ажал хэхэдээ үндэр бүтээсэ түйладаг.

Эдэ үдэрнүүдтэ бригадын механизаторнууд ургаса харууһалха хүдэлмэри хэжэ, нигээд удахагүй эхилхээ байһан тэжээл бэлэдхэлгэдэ хүдэлхэ трактор, машинануудые заһабарилжа байна.

Д. МАЛАДАЕВ,
Хэжэнгын аймагай Худанай совхозой 2-дохи отделениин эрхилэгшэ.

Маршал Г. К. Жуковтай хахасалга

Элитэ ехэ совет полководец, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые эдэбхитэйгээр байгуулагшадай нэгэн, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай алдаршаһан баатар, 1919 онһоо КПСС-эй гэшүүн, Советскэ Союзай дүрбэ дахин Герой, Советскэ Союзай маршал Георгий Константинович Жуковай наһа бараһан тухай мэдээсэл совет хүнүүдые гүнзэгы ехээр гашуудуулаа.

Хара бүдөөр хүбөөлэн бүрхөөгдэнхэй Георгий Константиновичай портрет Совет Армиин М. В. Фрунзиин нэрэмжэтэ Түбэй байшангай нюур талада харагдана. Шаналал гашуудалай тэмдэгтэйгээр шэмэглэгдэһэн Улаан тугта зал соо ургамал сэсэгүүдээр бүрхөөгдэһэн үндэр табсан дээрэ наһа бараһан маршалай бэетэй хуурсаг табяатай байна. Элитэ ехэ габьяануудай түлөө Г. К. Жуковай шагнагдаһан шангууд: Маршалай одон, Советскэ Союзай Геройн дүрбэн алтан одон, Ленинэй зургаан орден, Октябриин революциин орден, «Победа» гэжэ хоёр орден, Улаан Тугай орден, Суворовой нэгэдэхи шатын орден, медальнууд, тэрэшэлэн хэдэ хэдэн социалис оронуудай, мүн бусад гүрэнүүдэй орденууд ба медальнууд табсангай урда тээ улаан торгон бүд дээрэ табяатай харагдана.

Оюун бэлигтэй полководец, граждан ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнуудта эдэбхитэйгээр хабаадагша Коммунис партида, социалис Эхэ орондоо, тэрэнэй өөрыгөө хамгаалха шадабарие бэхижүүлхэ хэрэгтэ бүхы наһан соогоо үнэн сэхээр алба хэжэ, эрхим үльгэр жэшээ харуулһан хүнтэй хахасахын тула хэдэн олон мянган москвагайхид июниин 20-до эндэ ерээ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ Г. К. Жуковай полководческо оюун бэлиг илангаяа эли тодоор харагдаһан байха юм. Ленинградска ба Баруун фронтнуудай сэрэгүүдые командалхадаа, Георгий Константинович Ленинград Москвае хамгаалалга эмхидхэгшэдэй нэгэн байһан юм. Ставкын түлөөлэгшэ, Верховно главна командалагшын нэгэдэхи орлогшо байһан тэрэ Сталинградска ба Донской фронтнуудай ябуулгануудые тааралдуулаа. Курска тохойдо гитлеровскэ сэрэгүүдые һамна зада сохилгодо, Украина ба Белоруссие сүлөөлэлгэдэ элитэ үүргэ дүүргээ. Дайнай түгэсхэлэй үедэ маршал Жуков нэгэдэхи Белорусска фронтые командалаа. Тэрэнэй сэрэгүүд бусад фронтнуудтай хамта өөрынь эшээн соо дайсание эсэслэн дараһан байгаа бшуу.

Зал соо КПСС-эй Центральна Комитедһээ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумһээ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведһээ венок табигданхай. СССР-эй Обороной министерствын, Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлениин, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Генеральна штабай зүгһөө, Москвагай Ленинэй орденто сэрэгэй округой, бусад сэрэгэй округуудай сэрэгшэдэй зүгһөө, элдэб түрэлэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгэй Соведүүдэй зүгһөө, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай зүгһөө, КПСС-эй МГК ба МК-гай зүгһөө наһа барагшын түрэлхид ба дүтынхидэй зүгһөө табигдаһан веногууд эндэ бии...

Шаналал гашуудалай аялганууд зэдэлнэ. Маршалай хуурсагай дэргэдэ хүдөөлүүлгэ эмхидхэхэ правительственна комиссиин гэшүүд: А. А. Гречко, И. В. Капитонов, Л. В. Смирнов, К. С. Москаленко, А. А. Епишев, Л. И. Греков, С. И. Руденко, В. П. Аманшин хүндэлэлэй харуулда жагсажа байгаа.

Гурба минута болоод лэ хүндэлэлэй харуул һэлгэгдэдэг байгаа. Москвагай предприятинууд болон эмхинүүдэй хүдэлмэришэд, алба хаагшад, эрдэмтэд, соёлой ажал ябуулагшад, Москва шадарай колхозниигууд, Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой сэрэгшэд, сэрэгэй академинүүдтэ һурагшад оюун бэлигтэ полководецой хуурсагай урдуур абяа анирггүйгөөр, шаналалтайгаар ябажа гарана. Эрэлхэг зоригто солдат, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ стратегическэ томо түсэбүүд болон ябуулгануудые зохёолгодо ба бэелүүлгэдэ бэеэрээ хабаадаһан оюун бэлигтэ полководец Георгий Константинович ехээр алдаршаһан, бүхы совет хүнүүдээр, арми ба флодой сэрэгшэдээр гүнзэгы ехээр хүндэлэгдэдэг болоһон байгаа.

12 час 30 минута. Нүхэд Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов хүндэлэлэй харуулда зогсоо.

Хүндэлэлэй харуул һэлгэгдэнэ. Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд Г. К. Жуковай түрэлхид ба дүтынхидтэ ошожо, хүндэ гээгдэлэй болоһонтой дашарамдуулан тэдэндэ гүнзэгы ехэ шаналалаа элирхэйлэн мэдүүлээ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор, СССР-эй министрнүүд, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд шаналал гашуудалай вахтада жагсана.

Элитэ ехэ сэрэгэй начальнигай полководческо оюун бэлигые ёһолон хүндэлхын тулада тэрэнэй дайшалхы ханинар ба соратнигууд ерээ. СССР-эй обороной министрэй орлогшонор, Советскэ Союзай ба элдэб түрэлэй сэрэгүүдэй маршалнууд, генералнууд ба адмиралнууд хүндэлэлэй харуулда зогсоно.

Залуушуул, граждан ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай буурал толгойтой болоһон ветерануд, Москвагай ажалшадай коллективүүдэй түлөөлэгшэд, манай Эхэ ороной городууд болон тосхонуудһаа ерэһэн хүнүүд Г. К. Жуковтай хахасахаяа ерэгшэдэй дунда бии.

Шэнэ веногууд зал соо оруулагдана. Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин ба штабай венок табигдана.

Социалис оронуудһаа, бусад хэдэн хариин гүрэнүүдһээ Советскэ Союзда байдаг түлөөлэлгын зургаануудые толгойлогшонор, , сэрэгэй, далайн-сэрэгэй ба агаарай сэрэгэй атташенууд элитэ ехэ полководецые һүүлшынхеэ хүндэлэн ёһолхын тулада эндэ ерээ.

Совет Армиин Түбэй байшан руу хүнүүд таһалгаряа гүйгөөр субан ошожол байгаа.

(ТАСС).

ҺУЛААР ЭМХИДХЭҺЭНЭЙНЬ ХОЙШОЛОНГУУД

Түсэбтэ табан жэлэй тохёойлхы, дүрбэдэхи жэлдэ [illegible]шүүрэй колхоз, совхозууд таряалангаа 2500 гектараар үргэдхэхэ түсэбтэй юм. Шэнэ, [illegible] газар элдүүрилэн ашаглаха хүдэлмэри аймагай ажахынуудта хэр эмхидхэгдэнхэйб, үнгэрһэн үедэ юун хэгдээб гэжэ эндэ тобшохоноор дурдажа үгэлтэй. Хоёр һарын туршада колхозууд таряалангаа 376 гектараар үргэдхэхэ хараалһан ажалайнгаа [illegible]6 процент дүүргээд байна. Харин совхозуудта 226 гектарта шэнэ газар хахалагдаа гэхэ гү, али бүхы хүдэлмэриинь оройдоол 15,7 процент болоно.

Таряалан үргэдхэхэ шухала хүдэлмэри аймаг дотор юундэ [illegible] бирагүйгөөр ябуулагданаб гэбэл, эндэхи колхоз, совхозуудта бии байһан трактор, газар элдүүрилхэ машинанууд бүхыдөө хабарай тарилгада табигдаһан байна. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд таряалан үргэдхэхэ хүдэлмэрине һайнаар түсэблөөгүй, энэ шухала хэрэгтэ халирхайгаар хандаһан, тусхай звено, отрядуудые эмхидхээгүй байшоо.

Калининай нэрэмжэтэ колхоз энэ хугасаада таряалангаа 200 гектараар үргэдхэжэ, тэрээн дээрээ тарилга хэжэ шадаа. Дүй дүршэлтэй механизатор Жамбал Цыбиковэй, Яков Ястребовай даадаг тракторно-таряан ажалай бригаданууд энэ талаар ехэ ажал ябуулаа гэжэ хэлэхэ шухала. Эдэ бригаданууд бии байгаа оньһон техникээ хоёр халаанда хүдэлгэһэн байха юм. Тус ажахыда сабшалан үргэдхэхэ хүдэлмэри мүн лэ һайннаар ябуулагдаа. Орхигдожо, хэрэгсэлһээ гаража, шугы бургааһанда дарагдашаһан газарые сэбэрлэжэ, һайжаруулаа. Мүн Охин-Булагай механизаторнууд таряалангаа 100 гектараар үргэдхэжэ, тэрээн дээрээ шэниисэ тарижа үрдеэ.

«Рассвет», XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд тус бүридөө 50—46 гектарта шэнэ газар хахалаа. Дзержинскиин нэрэмжэтэ, Хёлгын совхозууд үнгэрэгшэ үедэ оройдоол 40—35 гектар шэнэ газар хахалаа.

Орхигдоһон газарые һайжаруулжа, олон жэлэй ногоо тариха хүдэлмэри мүн лэ аймагай олохон ажахынуудта бирагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. Саг ошоо, шамдахаар болоо. Хабарай тарилгада хүдэлгэгдэһэн трактор, машинануудаа хоёр халаанда табижа, сабшалан үргэдхэхэ ажалаа шуут ябуулхын тула колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд мэргэжэлтэд зохисотой хэмжээ абаха зэргэтэй.

«Победа» колхоздо энэ шухала хэрэг урагшатай һайн. Гутайн 130 гектар намаглиг газар хатааха хүдэлмэридэ аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй тусхай отряд ажаллаа. Тус бригадые Михаил Луферянович Федотов даана. Тэдэнэй мэдэлдэ 6 трактор, хэрэгтэй бусад оньһон түхеэрэлгэ үгтэнхэй юм. Мүнөө энэ газар хахалагданхай. Энэ участок дээрэ олон жэлэй ногоон таригдаха байна. Механизаторнууд Борис Федотов, Андрей Афанасьев үдэр бүриингөө даабарие 110—115 процент дүүргэжэ, хамта хүдэлдэг нүхэдтөө ёһотой жэшээ харуулна.

«Сибирь» совхоз сабшалан түлөөртай ажахынуудай нэгэн юм. Үнгэрһэн үедэ сабшалан үргэдхэхэ талаар эндэ горитойхон хүдэлмэри хэгдээ. Шугы бургааһанда дарагдаһан «Соколовский» олтирог сэбэрлэхэ хүдэлмэрие аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй тусхай отряд бүтээбэ. Бригадын гэшүүдэй оролдоһоной ашаар энэ совхоз сабшалангаа 160 гектараар ехэ болгобо.

Шэнэ газар ашаглажа, таряалан, сабшалан үргэдхэхэ хэрэгтэ аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин ахамад мэргэжэлтэд анхаралаа бага табина. Колхоз, совхоз бүридэ тодорхой түсэб табижа, энэ хүдэлмэриин хэр зэргээр бүтээгдэжэ байһан тухай мэргэжэлтэд һонирходог, зохисотой хэмжээ сагтань абадаг һаань, иимэ байдал тохёолдохогүй һэн.

И. АШИРОВ.

ШЭНЭ АРГААР БЭЛЭДХЭХЭ

Газар тарялангай болон мал ажалай продуктнуудые ехээр абаха, гүрэндэ худалдаха талаар хүдөөгэй ажалшадай дунда 1974 ондо дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөн колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, табан жэлэй тодорхойлхы, дүрбэдэхи жэлэй даабари дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ гол зорилгонуудта шэглүүлэгдэнхэй. Энэ талаар республикымнай колхоз, совхозууд тодорхой хэмжээнүүдые хараалаад, тэрэнээ бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ байна.

Илангаяа орооһо тарянай, тэжээлэй бүхы ургамалнуудай, үбһэ ногооной ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Шэнэ, боро газар нэмэжэ хахалһанай, тарялангай хубаарилгые зохид һайн болгоһоной ашаар энэ жэлдэ **орооһото ургамалнуудай тарилга 600 мянган гектарта хүргэгдөө гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 95,6 мянган гектараар үргэдхэгдэһэн жэшээтэй.** Тиихэдээ гол түлэб малай тэжээлдэ хэрэглэхэдэ һайн обёос, ешмээн ехээр таригдаа. Эдэ бүгэдын ашаар **1974 ондо 685 мянган тонно орооһо таряа, 1200 мянган тонно силосэй ногоо, 270 мянган тонно тэжээлэй корнеплодууд, 348 мянган тонно үбһэн, 157 мянган тонно зелёнко бэлэдхэгдэхэ хараатай.**

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ шэнэ технологи хэрэглэжэ, **байгша ондо 55 мянган тонно сенаж дараха, 15,6 мянган тонно ногооной гурил гаргаха, 137 мянган тонно үбһэ тюк болгон ябталха байна.**

Тэжээлэй ургамалнуудһаа баян ургаса абахын тула оньһожоруулагдамал тусхай звенонуудта тэдэ даалгагданхай. Тиигэжэ ургасын хойноһоо саг соонь харууһалха, бүртаг үбһэ ногоонтой тэмсэхэ, тэрэниие үтэгжүүлхэ, уһалха бүхы арга боломжонууд олгогдонхой.

Үнгэрһэн жэлдэ тэжээлэй ургамалнуудай хойноһоо харууһанай һайса хэгдээдүй дээрэһээ тэрэнэй ургаса бирагүй байшоо һэн. Сенаж дараха түсэб арайхан 80 процент, ногооной гурил үйлэдбэрилгэ 83 процент, тэжээлэй корнеплодууд — 21 процент, силос — 63 процент дүүргэгдэһэн байха юм.

Сенаж дараха түсэбөө Баргажанай, Зэдын, Кабанскын, Прибайкалиин, Сэлэнгын, Хориин болон Хурамхаанай аймагуудай ажахынууд мууса дүүргэһэн байна. Тэрэшэлэн Баргажанай, Бэшүүрэй, Загарайн, Хяагтын, Улаан-Үдын, Сэлэнгын, Хурамхаанай аймагуудай ажахынуудта силос муугаар дарагдаһан юм. Энэ ушарһаа 1973 ондо тус аймагуудта ниитын мал тэжээлээр мууса хангагдаа һэн.

Юрэнхы дээрээ манай **республикын олонхи аймагуудта тэжээл багаар бэлэдхэгдэжэ, мал ажалда ехэ тодхор ушаруулна.** Тиимэһээ ажахы бүхэндэ һайн шанартай тэжээл ехээр бэлэдхэхэ гээшэ партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй эгээн шухала зорилго болоно. Тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ зуураа, тэрэнэй шанарые дээшэлүүлхэ, протеин, каротин болон бусад шухала зүйлөөр, баян тэжээлээр малаа хангаха хэрэгтэй.

Энэ зорилгодоо хүрэхын тула **үбһэ хуряалгын, тэжээл бэлэдхэлгын машина техникые саг соонь һайнаар бэлдэхэ эрилтэ табигдана.** Тиигэбэшье Зэдын, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Түнхэнэй, Хориин болон бусад аймагуудта эдэ машина, техникэ заһабарилга хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

Эдэ бүхы дутагдалнуудые тэсэхын аргагүй. Үбһэ хуряалга газаа орожо ерэнхэй.

Үбһэ, тэжээл бэлэдхэлгэдэ унжагайрха, хожомдохо гээшэ ехэ аюултай. Зарим колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үбһэ хуряалгые хожомшог эхилээ һаа, ехэ үбһэн абтаха гэһэншүүгээр хандадаг. Теэд энээнэй буруу байһаниинь элитэ. Ногоон оройтохо бүреэ шэмэ багатай болодог гэжэ мартахаар бэшэ. Энэмнай, эрдэмэйшье, түрүүшүүлэйшье ажалаар элишэлэгдэнхэй ха юм.

Байгша ондо республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй урда ехэ, харюусалгатайшье зорилгонууд табигданхай. Энэ юуб гэхэдэ, тэжээл бэлэдхэлгэдэ шэнэ, түрүү технологи хэрэглэхэ эрилтэтэй. Илангаяа сенаж ехээр бэлэдхэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, **ногоое үбһэн болгоходо, тэрэнэй шэмэтэ бодосуудай 40 процент, силос болгон дарахада, 21—32 процент алдагдадаг юм. Зүгөөр ногоое сенажда хэрэглэхэдэ, шэмэтэ бодосуудайнь 11 процентнь алдагдадаг гээшэ.** Энээн дээрэһээ харахада, ногоое сенаж болгоходо үбһэн болгоһондо орходоо, гектарай 1,5 тонно тэжээлэй единицэ ехээр абтаха жэшээтэй.

Энэ жэлдэ сенаж, ногооной гурил болон монотэжээл (монокорм) ехээр бэлэдхэхэ эрилтэ ажахы бүхэндэ табигдана.

Монотэжээл бэлэдхэхын тула энэ зорилгоор таригдаһан орооһото ургамалнууд хэрэглэгдэдэг. Орооһонойнь һүн эдеэнһээ үнгэржэ байха үедэ тэрэниие ногоо жэжэлдэг косилкаар сабшаад; АВМ-04 агрегадта оруулжа, нэгэн доро ОГМ-08 түхеэрэлгээр гранул болгодог. Ингэжэ хуряагдаһан тарян шэмэтэ бодосуудаар элбэг, малай бэедэ шэнгэсэтэй байдаг. Зүгөөр тиимэ таряае хуряаха болзорые алдабал, шанарынь муудадаг, мал дурагүйгөөр эдидэг, гектар бүриһөө тэжээлэй бодосууд бага абтадаг байха юм.

1973 ондо Торинн совхоз һолоомо белок хоёрой холисоор гранулированна тэжээл бэлдээ һэн. Тэрэнь аша үрэтэйшье байгаа.

Монотэжээлые мүн сенаж болгоходо зохид. Тиихэдээшье орооһото ургамалнуудые һүн эдеэнһээ үнгэржэ байхадань хуряаха болоно.

Сенажда орохо монотэжээлые түрүүн ЖВН-6 жаткаар сабшаад, бага зэргэ һэбэрээгээд, 53—57 процент шиигтэй болохолоорнь КС-2,6 түхэлэй силосэй комбайнаар тэрэнээ суглуулна. Тиихэдээ ногооень жэжэгээр лэ хэршэхые оролдохо хэрэгтэй. Иимэ монотэжээлые сенажда хэрэглэхэдээ нүхэн бүхэниинь 2 үдэрһөө удааруулангүй тэжээлээр дүүргэхэ эрилтэтэй. Энэ ушартал тэжээл витаминаар, протеинээр элбэг байдаг.

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ иимэ шэнэ технологи хэрэглэхэдэ, гектар бүриһөө абтадаг тэжээлэй бодосууд 50—60 процентээр дээшэлдэг гэжэ түрүү дүршэл гэршэлжэ үгэнэ.

Һайн шанартай юрын сенаж бэлэдхэхэдэ, бүрсагта ургамалнуудые, горох-обёосой холисые хэрэглэхэдэ зохид. Тиихэдээ ногооной эгээн шэмэтэй байхадань хуряагаад, тэрэнээ 50—55 процент шиигтэй болоторнь һэбэрээгээд, 2—3 сантиметрһээ ута бэшээр хэршээд, цемент ханатай нүхэн соо хэжэ, һайса шэгнээд, полиэтилен плёнкоор агаар орохогүйгөөр хушажархидаг гуримтай. Энээнэй али нэгэ эрилтыень алдаа һаа, тэжээлэй шанарынь доошолдог байха юм.

Мүнөө жэлдэ ногооной һайн шанартай гурил гаргаха хэрэгтэ ехээр анхарха байна. Юуб гэхэдэ, иимэ гурилые ороохо тарянай орондо хэрэглэжэ болохо бшуу. Энээниие республикымнай хонишод һайса ойлгожо абаһан байха.

Зорилго юуб гэхэдэ, 1974 ондо АВМ-0,4 машина бүхэнөөр 500—600 тонно иимэ гурил бэлдэхэ эрилтэ табина. Тиимэһээ ажахы бүхэндэ **АВМ-04 түхеэрэлгэнүүдые гурбан халаанда хүдэлгэхэ, тэндэ найдамтай һайн хүнүүдые табижа, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха арга тэдэндэ олгохо шухала.**

Эдэ түрүү онол аргануудые хэрэглэхэ зуураа, урданаа дүршэһэн хэрэг — үбһэ хуряалгаяа, силос даралгаяа мартажа, доро дараха болохогүй. Сабшагдаһан, обоолгоһон ногоое бүлеэн агаараар үлеэлгэжэ хатааха арга хэрэглэгдэхэ зэргэтэй. Зарим газарта иимэ түхеэрэлгэнүүдэй хэрэглэгдэдэгүй байдагынь гэмшэлтэй.

1973 ондо Мухар-Шэбэрэй «Родина» колхоздо үбһэниинь тюк болгон ябталагдаа һэн. Ногоое сабшаад, тармаад, баалдань хатаажа, үбһэ ябталдаг машинаар хуряажа абана. Энээнэй аша үрэ ехэтэй байһаниинь мэдэгдээ.

Колхоз, совхозуудай партийна организацинууд **үбһэшэдэй, түрүү аргаар тэжээл бэлэдхэгшэдэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ болоно.** Тиихэдээ түрүүшүүлые али болохо аргаар урмашуулха, бригада, звено бүхэн үдэрһөө үдэртэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ гэжэ оролдохо шухала.

Ниитынгээ адууһа малда хүсэд хүрэхэ, һайн шанартай тэжээл бэлэдхэжэ, республикынгаа мал ажалай бүхы һалбариие хурданаар хүгжөөхын түлөө тэмсэе.

Б. НИКОЛАЕВ,
КПСС-эй обкомой хүдөө ажахын таһагые даагшын орлогшо.

СУДНА бүтээлгын заводой шудхалгын цехэй начальник Эдуард Соломонович Машкович шудхалгын технологи нарижуулха аша туһатай ехэ ажал хэдэг. Шэнэ юумэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанай түлөө Буряадай АССР-эй габьяата урлан нарижуулагша гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

ҮҮСХЭЛТЭ АЖАЛАЙ АША ҮРЭ

Галуута-Нуурай шулуу нүүрһэнэй предприятинуудай горнягуудай үйлэдбэриин амжалта туйлаха хэрэгтэ шахтёрнууд-урлан нарижуулагшадай оруулдаг хубита горитой ехэ юм.

Тэдэнэр «Востсибуголь» комбинадай предприятинуудай дунда соносхогдоһон урлан нарижуулагшадай харалга-мүрысөөндэ оролсожо, эдэбхи үүсхэлтэйгөөр ажаллана.

Бага-Холбоолжоной уурхайн 30 урлан нарижуулагшад жэлэй эхинһээ хойшо 33 дурадхал оруулһан байна. Тэдэнэй олонхинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, технологическа процесс нарижуулха, хүшэр ажал оньһожоруулха арга олгоо. Нэбтэрүүлэгдээд байһан 22 дурадхал 30.600 түхэригэй экономическа ашаг үрэ үгэбэ.

Ахалагша маркшейдер Александр Тихонович Дедюкин эдэбхитэй урлан нарижуулагшадай нэгэн юм. Тэрэ жэлэй таба һарын туршада урлан нарижуулгын гурбан дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, 21 мянган түхэригэй алмалта хээ.

Түмэр замай составай албанай начальник Владимир Иванович Пономарёв, тепловозой машинист Геннадий Дмитриевич Горбунов болон бусад зарим эдэбхитэйшүүл үйлэдбэриин аша үрэ дээшэлүүлхэ асуудал амжалтатайгаар шиидхэнэ.

«Гусиноозёрская» шахтын шэнэ юумэ үүсхэгшэд таба һарын хугасаада 63 дурадхал оруулһан, тэдэнэй 58-ыень үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн байна.

Урлан нарижуулагшадай харалга-мүрысөөнэй үнгэрһэн гурба һарын үрэ дүн согсологдоо. Эндэ электромеханическа цехэй коллектив түрүү һуури эзэлээ. Тэдэнэр 5.300 түхэригэй экономическа ашаг үрэ үгэхэ 15 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн байна.

Олон эдэбхитэйшүүл үнэтэ дурадхалнуудые нэбтэрүүлжэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ горитой туһа нэмэри оруулһан юм. Жэшээлхэдэ, автоматизациин электрослесарьнүүдэй бригадир Леонид Фёдорович Ешелкинэй үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн табан дурадхал 4.700 түхэригэй алмалта үгэхэ арга олгоо. Тэрэ насосно түхеэрэлгэнүүдые оньһожоруулһан, тэдэниие хинаха, хүдэлгэхэ автомат оньһо зохёоһон байна.

Электрослесарьнууд Иван Гололобов, Пётр Воробьёв олон жэлэй туршада сугтаа хүдэлдэг. Тэдэнэй зохёон байгуулха ажал, нягта холбоо барисаан һайн аша үрэ үгөө. Хамтаржа хэһэн ажалайнь үрэ дүн болохо хэдэн дурадхал нёдондо үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, горитой алмалта хэгдэһэн юм. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо тэдэнэр табан дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. Механик Валерий Георгиевич Ефимовэй оруулһан долоон дурадхалнуудай зургаанинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, хэдэн мянган түхэриг алмагдаа.

Галуута-Нуурай шулуу нүүрһэнэй предприятинуудай эдэбхитэйшүүл зохёон байгуулха ажалаа бүри аша үрэтэй болгохо, тиигэжэ «Востсибуголь» комбинадай түрүү арбан предприятинуудай тоодо оролсохо гэжэ шиидэһэн байна.

И. МАЛЬЦЕВ.
Гусиноозёрск.

АГЛАГ ТАЛЫН ХОНИШОН

Үглөөнэй үүрэй мүнгэн сагаан толон гэр дотор бүүдэгэр гэрэлээ һэмээхэн сасаба. Гэр соо хон-жэн. Анна ногоон талын энгэртэ дун сагаан хонидоо адуулжа ябатараа... нойрһоо һэрибэ. Тэрэ түргэхэн оронһоо бодожо, ханынгаа час хараадхиба.

Аннын хубсалаад, газаа гарахада, Хажуу-Булагай үргэн тала дайдаар жэргэмэлэй уянгата һайхан дуун зэдэлшэнхэй, байгаали нойрһоо үнн һэринхэй, бүлеэхэн агаар хонишоной нюур эльбэн байгаа һэн. Тэрэ гэрһээ хойшо хорёодоо хаалтатай хонидоо хараба.

Хонидынь эзээ танижа, маарылдан угтаба. Анна Тыхыреновна адуулагынгаа урда хонидтоо бага үл залгуулдаг зантай. Хонидто хоол үгөөд, Анна гэртээ орожо, галаа түлибэ. Энэ үедэ Эльвира басаганиинь баһал бодонхой, бэлшэжэ ябаһан мориёо асархаяа ошоһон байба...

Уданшьегүй шарахан сайгаа уужа һуухадаа, Эльвира басагандаа Анна Тыхыреновна хандажа:

— Тэрэ нарайхан хурьгадтаа талха эдюулээрэй. Уһа уулгахаяа бү марта. Баһа мартахамни ха юм даа, хоёр эхэ хонидоймнай туруун дарбайшоо, хайшаар богони болотор хирбээрэйл даа,—гэнэ.

Түрүүшын ногоондо амташаһан дун сагаан хонид байратайгаар таран бэлшэнэ. Анна мориноо буужа, газарта һууба. Хабар гээшэ жэгтэйл һайхан саг лэ даа. Тойроод ой модон хуу үнгэ зүһэ орохо, газаа хабарай урихан наран жэгнэхэ.

Хонишон хүнэй нюдэн байгаали адаглажа һуранхай байдаг. Талын хонишониие жэлэй дүрбэн сагай уларил гамнан бүүбэйлдэггүй. Тиимэл тулань иимэ наранай һайхан үглөөе Аннын сэдьхэл һайшаажа, урма баяртай хонидоо шэртэн хаража һууна.

Үнгэрһэн жэлэй намарые хонишон ухаандаа бүхөөр хадуунхай юм...

Нэтэржэ ороһон бороо шааяна. Газар тэнгэри хоёр ниилэшэнхэй гээд хөөрэхөөр. Хонидшье урагшаа ябахаа болёо. Уһа ехэтэй, һуужа ороһон бороо тогтохо янзагүй. Аннын хониёо туухадань, тэдэнь урагшаа газар хороохогүй юм. Яаха гээшэб? Ямар аргаар намаржаан хүрэтэр эдэнээ туужа абаашаха гээшэб гэһэн бодолдо хонишон абтаба.

Өөрөөшье нэбтэ норошоо. Теэд хонишон өөр тухайгаа бодожо байгаагүй. Энэ һуужа ороһон намарай бороодо хонидоо зуураахагүй гэжэ хонишон сэдьхэжэ захалаа. Шадалгүйшэг хонид энэ нойтон газар дээрэ хүсэеэ бууража хэбтэшоо һаань, яаха гээшэбиб гэһэн һүреэтэй бодол хонишоной толгойе харбаба. Хонидшье монсогойршобо даа. Инхэдээл эдэмнай урагшаа ябахаа болишодог.

Аннын хэдышье шанга шангаар абяа гаража ябаад, хонидоо урагшань туубашье һаань, үрэ гарабагүй.

Үглөөгүүр бороо бараг байгаа һэмнай. Ингэжэ һуужа орохыень мэдэһэн һаа, хонидоо намаржаанһаа холо асархагүй байгааб гэжэ тэрэ һанана.

Тиигэжэ ябатарнь, хазаар моритой, суба үмдэһэн хоёр хүн ерэбэ. Ерэн гэхэдээ, Эльвира басаганиинь, сугтаа хүдэлдэг Октябрина Ханхашканова хоёр байба. Тэдэнэй ерэхэдэ, хонишоной сэдьхэл баясаба. Одоол хонидоо зууранагүй, хашаадань оруулханьха юм. Бороо жэгэһэн хонидые олон хүн хэдэн тээһээнь туужа, хашаадань абаашажа хааһан юм.

Сэсэг набшата Чисаанынгаа тала дайдаар хонидоо адуулһаар, Анна Тыхыреновна Солхонова 16 жэл болошобо. Тэрэ элдэб ажалда ябаа. Һаалишаншье болоод үзөө. Тоо бүридхэгшээр хэдэн соо ажаллаа. Ямаршье ажалда ябахадаа, Анна үнэнхэ һайхан сэдьхэлһээ хандажа, ажалай бүтээсые дээрэ үргэжэ, зон нүхэдтөө магтаалтай ябагша һэн.

Үнгэрһэн жэлэй декабрь һара соо совхозойнгоо социалис уялга абахадань, Анна бүри эршэмтэйгээр хүдэлхые оролдоо.

Анна Тыхыреновна Солхонова өөрынгөө абаһан социалис уялга эрхимээр дүүргэжэ шадаа. Энэ жэл зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга абажа, түрүүшын ногоон дээрэ тобир тарган хурьгадые гаргаба. Тэрэ 578 хонидтой байгаа.

Анна Тыхыреновна гурбан жэлдэ удаа дараа 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьгадые абажа түлжүүлнэ. Хурьгадынь тобир тарган байдаг. Энэ юрын ажалша эхэнэрэй үдэр үдэрэй ажал хаража байгаа һаа, сэдьхэлдээ гансал баясахат. Ажалдаа бүхэриг, һаншагаа сайжа ябаһан, хүрин шарайтай, аглаг талын хонишон олондоо, нүхэдтөө хүндэтэй даа.

Ажалай ябасые амжалтатайгаар бүтээхые үдэрһөө үдэртэ хүсэдэг Анна Тыхыреновна жэл бүри июниин арбаадаар хурьгадаа эхэһээнь таһалаад, үдхэн ногоондо эхэ хонидоо адуулдаг. Һайса эхэ хонидые таргалуулха шухала бшуу. Үдэшэ, үглөөнь аргатай байбал, эхэ хонидто талханай зүйл үгтэнэ. Удаань августын 15-һаа хонидтоо искусственна үрэжүүлгэ хэжэ захалдаг. Тэрэнээ сентябриин 15-аар дүүргэдэг.

Тэнгэри номин хүхэ. Дууша хөөрхэн булжамуурай дуугаар аглаг тала зэдэлэнхэй. Анна морин дээрэһээ хонидоо харана. Тэдэнь байратайгаар бэлшэнэ. Хонишон сэдьхэлдээ баяртай. Асари ехэ ажал хэгдэбэ гээшэ. Эхэ хонидые харууһалха гээшэ тиимэ бэлэхэн хэрэг бэшэ даа. Гэбэшье үнинэй коммунист, ажал үнэн сэхээр хандадаг Анна Тыхыреновна ахалагша хонишоной ажалые нэрэтэй солотойгоор бэелүүлжэ шадаа.

В. ЧИМИТОВ,
багша.

Хэжэнгын аймаг.

Зураглал

ПАТЕНТНҮҮД ШАЛГАН ТУРШАГДАНА

МОСКВА. Ухаалан зохёолгоо болон шэнэ нээлтэнүүд тушаа 160 гара мянган мэдүүлгэнүүд патентнүүдые шалган туршадаг эрдэм-шэнжэлэлгын Бүхэсоюзна гүрэнэй институтда (ВНИИГПЭ) жэлэй туршада ородог байна. Дурадхал бүхэнэй үнэхөөрөө үнэтэй сэнтэй байһые тодорхойлхо гээшэ эндэ хүдэлдэг мэргэжэлтэдэй зорилго болоно.

Совет эрхэтэдһээ гадна, дэлхэйн үшөө 40 оронуудһаа шалган туршалга хэжэ үгыт гэһэн гуйлтатай бэшэгүүдыс эндэ эльгээдэг.

Институтда ородог мэдүүлгэнүүдэй тоо багсаахада, 10 мянгаар жэл бүри олошорно. Тиимэһээ институт үргэдхэгдэхэ юм. Харин документаци болбосоруулга түргэдхэхын тулада оргтехникын эгээн шэнэ зүйлнүүд бүри үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болохо.

Һаяхан ВНИИГПЭ-дэ 2 миллиондохи мэдүүлгэ тэмдэглэн абтаа. Институдай эрхим бэрхэ эксперт эдеэ хоолой промышленностиин таһагай группын хүтэлбэрилэгшэ Н. Коровясовскаяда тэрээниие тодорхойлго даалгагдаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. ВНИИГПЭ-гэй байшан. 2. Н. Коровясовская. 3. Хүнгэн промышленностиин таһагай ахамад эксперт Н. Бочарова патентнэ документаци шудалжа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ХАБАРАЙ ОРОЙН УРГАМАЛНУУДЫЕ ТАРИХА, ШЭНЭ БОРО ГАЗАР ЭЛДҮҮРИЛХЭ, ПААР ХАХАЛХА ХҮДЭЛМЭРИИН ХЭР ЯБАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1974 ОНОЙ ИЮНИИН 17-ной МЭДЭЭН

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Хабарай бүхы тарилга	Зеленко	Силосэй ургамалнууд	Шэнэ газар элдүүрилгэ	Паар хахалалга
Баргажанай	95	85	59	14	73
Баунтын	22	3	—	5	—
Бэшүүрэй	96	41	89	24	68
Зэдын	86	20	81	30	80
Яруунын	92	68	93	16	45
Загарайн	98	50	101	23	92
Захааминай	94	78	95	41	115
Кабанскын	94	45	86	8	52
Хэжэнгын	97	39	88	13	72
Хурамхаанай	95	59	77	38	82
Хяагтын	96	48	95	34	83
Мухар-Шэбэрэй	92	33	101	17	64
Ахын	31	30	—	—	—
Прибайкалиин	99	129	93	14	72
Хойто-Байгалай	81	96	—	—	48
Сэлэнгын	97	32	169	27	85
Түнхэнэй	94	33	102	21	54
Улаан-Үдын	94	31	94	26	81
Хориин	92	39	—	21	79
Республика бүхыдөө	93	41	92	21	73

ДҮЙ ДҮРШЭЛЫЕНЬ ХАЛАН АБАХАЯА КОЛХОЗДО ЕРЭБЭ

Шэтэ. (ТАСС-ай корр.). Забайкалиин бүхы заха буланнуудһаа ерэһэн айлшад Агын Буряадай национальна округой партиин XXII съездын нэрэмжэтэ колхозой түб буусада сугларба. Совхозуудай директорнууд, колхозуудай түрүүлэгшэнэр, экономистнууд, гол мэргэжэлтэд Цокто-Хангилда ерэһэн байгаа. Үйлэдбэриие һалбари һалбаряарнь хүтэлбэрилхэ түрүү дүй дүршэлэй һургуули эндэ хүдэлжэ эхилээ.

Партиин XXII съездын нэрэмжэтэ колхоз — тогтууритай һайн экономикотой, олон һалбаритай ажахы мүн. Колхоз 13 мянган тарялангай, 11780 гектар сабшалангай, 40 мянган гектар бэлшээриин газартай юм. Эндэ 53500 хонин һүрэг атарлан бэлшэдэг. Ажахы жэлдээ 2,5 миллион түхэригэй олзо доходтой. Һүүлэй жэлнүүдтэ ажахы шэнэ барилга бодхоолгодо 4 миллионһоо үлүү түхэриг һомолһон байна.

Ажахые һалбари һалбаряарнь хүтэлбэрилхэ ёһо гурим гурбан жэлэй урда тээ эндэ нэбтэрүүлэгдээ һэн. Энэ үе соо мяха, һү, нооһо үйлэдбэрилхэ түсэбөө ниилээд үлүүлэн дүүргээ. Оросһо таряа үйлэдбэрилгэ — 4 дахин, овощ — 1,6 дахин, хартаабха малтан абалга 3,9 дахин үргэдхэгдөө.

Ажахыгаа һалбари һалбаряарнь хүтэлбэрилгын ёһо гуримые нэбтэрүүлгэтэй хамта, эмхидхэлэй хүдэлмэри хүнгэн болоо. Заабари зүбшэл үгэдэг мэргэжэлтэ эмхидхэлшэ-мэргэжэлтэ болобо. Колхозой ахамад агроном энэ цехые толгойлно. Түрүүшын хоёр жэлэй турша соо оросһо тарянай ургаса 4 центнерээр нэмээгдээ. Тиихэдэ центнер ургасын өөрынь үнэ сэн 29 түхэриг 85 мүнгэнһөө 5 түхэриг хүрэтэрөө хямдарһан байна.

Забайкалиин хүдөө ажахын 500 гаран мэргэжэлтэ, мүн партиин бүхы райкомуудай нэгэдэхи секретарьнар түрүү дүй дүршэлэй энэ һургуулида һураха юм.

КОНКУРСЫН ЛАУРЕАДУУД ТОДОРБО

Малай үүлтэр һайжаруулха фермэнүүдые, заводуудые мэргэжэлтэд мал ажалай хүндэ индустри гэжэ нэрлэдэг юм. Теэд энэньшье гайхалтай бэшэ; ушарынь юуб гэбэл, ороной колхоз, совхозуудай һүнэй, мяханай үүлтэрэй малай цехүүд эдээнһээ эхи абадаг байна. 1973 ондо малай ба шубуудай үүлтэр һайжаруулха талаар хэд ажахынуудта ехэ туһа хүргөөб, анхаралаа хандуулааб?

Һаяхан дүүрэһэн бүхэсоюзна IV конкурс малай үүлтэр һайжаруулгын түрүү фермэнүүдые, заводуудые элирүүлэн тодоруулаа. Энэ конкурсын дүнгүүдые СССР-эй Хүдөө ажахын министерство согсолбо. Үхэр малай, шубуудай ашаг шэмые дээшэлүүлхын, малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриие үргэдхэхын түлөө мүрысөөндэ 310 колхоз, совхоз, мүн хүдөө ажахын бусад предприяти, эмхи илажа гараһан байна.

50 ажахы нэгэдэхи һууринуудые эзэлжэ, «Волга» түхэлэй автомобильнуудаар, мүнгэн шангуудаар шагнагдаа. Москва шадарай Люберецкэ районой малай үүлтэр һайжаруулха «Петровское» гэжэ гүрэнэй завод эдэнэй дунда бии. Эндэ 1973 ондо 1 мянган үнеэдэй туд бүхэнһөөнь дунда зэргээр 4866 килограмм һүн һаагдаһан байгаа. Гадна ажахы 100 толгой бүхэнһөө 42 һайн үүлтэрэй тугал худалдаа. Бусад һалбаринуудай олон ажахынууд мүн лэ үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаба. Энэнь гансал һү ехээр үгэдэг үнеэдэй үүлтэр һайжаруулха талаар туйлагдаа бэшэ. Ушарынь юуб гэбэл, конкурс табан хушуута үхэр малай ба шубуудай һалбаринуудаар үнгэргэгдэһэн байгаа бшуу.

90 ажахы — хоёрдохи («УАЗ» түхэлэй автомобиль ба мүнгэн шан барюулгатайгаар), 170 ажахы гурбадахи һуури эзэлжэ, «Москвич» түхэлэй автомобильнуудаар, мүнгөөр шагнагдаһан байна.

Бүхэсоюзна конкурсын дүнгүүдээр эрхим һайн үүлтэрэй үхэр малай рекордистнууд, чемпионууд тодоруулагдаба.

СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын мэргэжэлтэд эдэ баримтануудые мэдээсэхэдээ, илагшадые элирүүлэн тодоруулга шухала удха шанартай гэжэ тоолоһон байха юм. Конкурсын лауреадуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлые нютагуудаар согсолжо, энээниие ороной ажахынуудта үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала.

(ТАСС-ай корр).

…КОНОМИЧЕСКА ХАРИЛСАН ТУҺАЛАЛСАЛГЫН СОВЕДЭЙ 25 ЖЭЛЭЙ ОЙ ТУХАЙ

…ОФИ. (ТАСС). СЭВ-эй … боложо байһан сес… июниин 19-дэ баталан …һан тогтоол соо иигэжэ …гдэнэ:

…кономическа Харилсан …лалсалгын Совет — со…лис гүрэнүүдэй дэлхэй …эхи түрүүшын эмхи бо… Мүнөө тэрээндэ Евро…, Азиин ба Латиин Аме… 9 орон хабаадана. … эмхи өөрынгөө ажал …лгын хорин табан жэлэй … тэмдэглэжэ байна.

…адаадын худалдаа най…най, мүн бэе бэедээ түү…эд, эдеэ хоол, машина… болон түхеэрэлгэнүүдые …э, дүй дүршэл ба науч…техническэ туйлалтануу… халан абалсаха талаар …лсаа холбоогоо эхилһэн …-эй гэшүүн оронууд эко…ико, наука ба техникын …ар бүри гүнзэгы харил… материальна үйлэдбэ… талаар бүри тогтуури… холбоо байгуулдаг болоо. …номическа Харилсан ту…лсалгын Совет СЭВ-эй …үүн оронуудай олон та… экономическа харилсаа …боо байгуулха гол эмхи …нхой. СЭВ-эй гэшүүн …уудай аха дүүгэй ха…саа холбоон социализм коммунизм байгуулгаар … дүтын, нягта харилсаа …охо зорилгоор комму… ба хүдэлмэришэнэй пар…удай баримталдаг поли…е бэелүүлгэдэ горитой … нэмэри боложо үгөө.

…кономическа Харилсан …лалсалгын Соведэй хү…эридэ коммунис ба хү…эришэнэй партинуудай …ральна Комитедүүд саг …жын анхарал хандуул… байгаа, хандуулдагшье. …эдэй ажал ябуулгада …гарган ехэ амжалта… энэ анхарал оролдолго… нягта холбоотой. Эконо…ска политикын талаар … дүү партинуудай съезд…эй тодорхойлһон про…мна зорилгонууд, тэдэ… хүтэлбэрилэгшэдэй зүб…үүд ба уулзалганууд Со… тодорхой хараа зам заа…тэдэг, ажал ябуулгын… түхэл маягые, онол ар…удые саашадань нари…лан һайжаруулгые урма…дааг, томо зорилгонуу… шиидхэлгэдэнь туһалдаг …а.

…ЭВ-эй гэшүүн оронуудай … ехэ харилсаа холбоон …эй экономикые һалба…раан дэбжээхэ, арадуудай байдал һайжаруулха, экономическа хүгжэлтын хэмжээе жэгдэрүүлхэ шухала нүхэсэл улам бүри ехээр боложо байна гэжэ дүй дүршэл харуулжа үгэнэ.

Үйлэдбэриин социалис онол аргада үндэһэлэн, ажалай социалис ёһоной хубаарилай арга боломжонуудые бүри хүсэдөөр хэрэглэн, СЭВ-эй гэшүүн оронууд экономикоёо хурдан түргэнөөр найдамтайгаар хүгжөөдэг болоо. СЭВ-эй гэшүүн оронуудай промышленна үйлэдбэри 25 жэлэй турша соо 12 дахин нэмээ гээд документ соо саашадаа хэлэгдэнэ.

Арадай улам бүри ургажа байгаа материальна ба оюун бодолой эрилтэ хэрэглэмжые хангаха гээшэ социализмын үедэхи ниитын үйлэдбэриин гол зорилго болоно. Энэ зорилгын амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһые СЭВ-эй гэшүүн оронуудай экономическа бүхы хүгжэлтэ үнэмшэстэйгөөр гэршэлжэ үгэнэ. Экономикые шадамар бэрхээр хүгжөөһэнэй үндэһөөр арадай байдал түргэнөөр һайжарна. Аха дүү гүрэнүүдэй национальна олзо доход 8 дахин нэмээ. Арадай хэрэглэлэй эд бараан улам бүри ехээр бүтээн гаргагдана, тэдэнэй шанар һайжарна. Бүгэдэ арадай һуралсал эмхидхэлгэ, арадай элүүрые хамгаалгые ба социальна хангалгые эрид ехээр һайжаруулга, байрын асуудал шиидхэлгээр үргэн хэмжээнүүдые бэелүүлгэ СЭВ-эй гэшүүн оронуудай угаа томо социальна туйлалта болоно.

Социалис гүрэнүүдэй түсэбэй ёһоор ажаллаха талаар Экономическа Харилсан туһалалсалгын Совет дотор үргэлжэ үргэн харилсаа холбоон тогтожо байнхай. Энэ хадаа промышленность, транспорт, хүдөө ажахы болон капитальна барилгада арадай ажахын томо зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ, түүхэй эдэй ба энергетическэ арга боломжонуудые хүгжөөхэ, оршон тойронние хамгаалха талаар ехэ хэмжээнэй проектнүүдые бэелүүлхэ арга олгоно гээд тогтоол соо саашадаа тэмдэглэгдэнэ. Европо соогуур гараһан «Дружба» гэжэ нефтепровод, «Мир» гэжэ энергетическэ нэгэдэмэл утаһа шэжэмүүд һайнаар худэлнэ. Атомна электростанцинууд улам олоор баригдана. Ашаанай вагонуудай ниитын паркые хэрэглэлгэһээ уламжалан, ехэ алмалта хэгдэдэг байна. Металлургиин, машина бүтээлгын, химическэ промышленностиин ба бусад һалбаринуудай талаар тусхай мэргэжэлдэ оролго, хамжажа элдүүрилгэ уласхоорондын шэнжэтэй боложол байнхай. «Ряд» гэжэ түхэлэй электронно-тоолюлгын машинануудые хамтаараа байгуулдаг болообди.

Харилсаа холбоо саашадань гүнзэгырүүлхэ ба нарижуулан һайжаруулха, социалис ёһоной экономическа нэгэдэл хүгжөөхэ талаар үргэлжэ нэлэнхы программа баталан абаһанһаа уламжалан, СЭВ-эй гэшүүн оронуудай экономическа харилсаан шанарайнгаа талаар шэнэ шатада гараба. Тэрэнние бэелүүлгэ уласхоорондын социалис ёһоной ажалай хубааралгые нарижуулха сэхэ зам, СЭВ-эй гэшүүн орон бүхэндэ ниитын үйлэдбэрние бүри ашаг үрэ ехэтэй болгохо, научно-техническэ хубисхалай туйлалтануудые түргэнөөр шудалха хүсэтэ арга болоно.

Үргэлжэ нэлэнхы программаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулганудые бодотоор бэелүүлгэ СЭВ-эй гэшүүн оронуудай экономическа хүгжэлтын хэмжээе саашадань дүтэлүүлэн жэгдэрүүлхэ шэнэ арга боломжо бии болгоно. СЭВ-эй гэшүүн болоһон Европын оронууд бултадаа индустриальна гү, али индустриально-аграрна гүрэнүүд мүнөө болонхой. Монгол Арадай Республика өөрынгөө экономикые түргэнөөр хүгжөөнэ, ороной национальна олзо доходой гурбанай нэгэ хубиһаа ехэнь мүнөө промышленность ба барилгаһаа абтана. Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй гэшүүн болоходоо, Кубын Республика өөрынгөө экономикые бүри түргэнөөр хүгжөөхын тулада олон талын экономическа харилсаа холбоое үргэнөөр хэрэглэхэ аргатай болоо.

СЭВ-эй ба Югославиин Социалис Федеративна Республикын хоорондохи холбоон амжалтатайгаар хүгжэжэ ба гүнзэгыржэ байнхай.

Пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые хүтэлбэри болгодог СЭВ-эй гэшүүн оронууд Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведтэ мүнөө ородоггүй бүхы социалис оронуудтай экономическа холбоогоо саашадань хүгжөөхые оролдоно. Интернациональна уялгаяа дүүргэн, тэдэнэр империалис ээрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн вьетнам арадай хэдэг тэмсэлые үрэ ехэтэйгээр дэмжээ, мүнөө арадайнгаа ажахые һэргээн хүгжөөлгэдэнь ДРВ-дэ туһална.

СЭВ-эй гэшүүн оронуудай харилсаа холбооной бэхижэлгэһээ уламжалан, экономическа амяараа бүлэглэл бии болохогүй. Жэшээлхэдэ, тусхай хэлсээнүүдэй үндэһөөр СЭВ-эй гэшүүн оронууд экономикын, наука ба техникын элдэб һалбаринуудаар Финляндиин Республикатай олон талын харилсаа холбоо хүгжөөнэ, бусад оронуудтай холбоо байгуулна.

Шахардуу шанга байдалай һуларалга хүгжэнги капиталис гүрэнүүдтэй үргэн ба удаан сагай харилсаа холбоо байгуулха бодото эрхэ байдал бии болгоно. Энэ хадаа уласхоорондын ажахын байдалай бодото эрилтэнүүдтэ, дэлхэйн бүхы оронуудай арадуудай аша туһада тааралдана гээд сесси тэмдэглэнэ. Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной талаар зүблөөнэй амжалтатайгаар дүүрэхэдэ, ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондо иимэ харилсаа холбоо хүгжөөхэ шэнэ арга боломжонууд бии болоо гээд декумент соо онсолон тэмдэглэгдэһэн байна.

Хүгжэжэ эхилһэн оронуудтай экономическа харилсаа тогтоолгодо Экономическа Харилсан туһалалсалгын Совет саг үргэлжын анхарал хандуулдаг. Национальна индустрние, арадай ажахын бусад һалбаринуудые байгуулгадань ба хүгжөөлгэдэнь эдэ оронуудта экономическа ба техническэ туһаламжа СЭВ-эй гэшүүн гүрэнүүд үзүүлдэг юм. Хүгжэжэ эхилһэн оронуудта олон талын туһаламжа үзүүлгэ үргэдхэгдэжэл байнхай. Тусхайлбал, национальна кадрнуудые бэлдэлгэдэнь, тэдэндэ туһалхын тулада СЭВ стипендиин тусхай фонд байгуулаа.

Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй хорин табан жэлэй турша соо хэһэн хүдэлмэриин дүнгүүдые, эб найрамдалай ба арадуудай харилсаа холбооной хэрэгтэ тэрэнэй оруулһан туһа нэмэрние һаналаа хананграар сэгнэхэ зуураа, сесси иигэжэ онсолон тэмдэглэнэ:

— аха дүү гүрэнүүд хадаа Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведые саашадань бэхижүүлхэ, харилсаа холбоо саашадань гүнзэгырүүлэн нарижуулха, СЭВ-эй гэшүүн оронуудай социалис ёһоной экономическа нэгэдэлые хүгжөөхэ зорилгоор коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай политикые бэелүүлгэдэ дүүргэдэг үүргыень дээшэлүүлхэ;

— аха дүү гүрэнүүд хадаа Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй, экономическа харилсаа холбооной талаар тэрээнтэй холбоотой уласхоорондын эмхинүүдэй ажал ябуулгые уласхоорондын социалис ёһоной ажалай хубаарилай шалгармал гол ёһонуудта үндэһэлэн саашадань нарижуулан һайжаруулха;

— аха дүү гүрэнүүд хадаа бүхы һалбаринуудай талаар социалис оронуудай нэгэдэл болон нягта жагсаалые саашадань бэхижүүлхээр, мүн арадуудай аша туһада, манай дэлхэй дээрэхи бата бэхи эб найрамдалай аша туһада али алинда ашатай туһатайгаар, тэгшэ эрхэтэйгээр байгуулагдаһан дэлхэйн ажахын холбооной найдамтайгаар алба хэхыень туйлахаар шиидэнги байһанаа лаблан гэршэлнэ.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

УРЛАН НАРИЖУУЛАГША

Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрика хадаа аймагай түрүү предприятинуудай нэгэн юм. Энэ предприятиин коллектив түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй, мүн тодорхойлхы онойшье даабаринуудые амжалтатай һайнаар бэелүүлжэ байнхай. Байгша оной үнгэрһэн үе соо түсэбһөө гадуур хэдэн мянгаад түхэригэй продукци эндэ үйлэдбэрилэгдэһэн байна.

Фабрикын хүдэлмэришэдэй ажалдаа оролдосотойгоор хандаһанай, үйлэдбэриин технологи һайжаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулһанай ашаар лэ иимэ һайн дүнгүүд тус предприятида туйлагдана. Эндэхи урлан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшодой хубита энэ хэрэгтэ ехэ гээд тусхайлан тэмдэглэмээр. Үнгэрэгшэ жэлдэ урлан нарижуулгын 33 дурадхал оруулагдажа, тэдэнэй 20-ниинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн байгаа. Тэрэнэй ашаар жэл соо арбаад мянган түхэриг алмаха арга олдонхой.

Урлан нарижуулагшад ба ухаалан зохёогшодой тоо тус предприятида жэл бүри олошорно. Владимир Угловский, Юрий Дьяченко, комсомолец Анатолий Уваров гэгшэд бэрхэ урлан нарижуулагшад гэжэ суурхаһаар үнинэй. Жэшээнь, В. Угловский Ю. Дьяченко хоёр фабрикын оёдолой цехтэ хүдэлдэг юм. Тэдэнэр оёдолой машина заһабарилха шэнэ онол арга дурадхаа һэн. Тэрэнэй ашаар оёдолшодой ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлээ, хубсаһа оёхо үедэ утаһанай таһарха ушар эрид доошолһон байна. Энээнэй ашаар жэл соо 3255 түхэриг алмаха арга олдоһон байха юм.

Залуу урлан нарижуулагша Анатолий Уваров ажалдаа үнэн зүрхэнһөө хандажа, үйлэдбэриин технологи нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Тэрэнэй хэһэн, бүтээһэн юумэнь хододоо һайн шанартай байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фабрикын эрхим урлан нарижуулагшадай нэгэн, комсомолец Анатолий Уваров.

А. СУРМАЧАЙ фото.

Хаана һураха дуратайбши?

МЭРГЭЖЭЛТЭДЫЕ БЭЛДЭДЭГ ГУЛАМТА

Хүдөө ажахын дунда мэргэжэлтэдые үнинһөө хойшо бэлдэжэ эхилһэн М. Н. Ербановай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын техникум мүнөө үедэ ороной Зүүн зүгэй томохон һургуулинуудай нэгэн болонхой.

Буряад-Монголой хүдөө ажахын техникум эмхидхэхэ тухай асуудал республикын Наркомземэй зүгһөө 1926 ондо табигдаһан юм. Уданшьегүй 1928 ондо Улаан-Үдэ хотодо газар эсхэмжэлгын техникум нээгдэһэн байгаа. Жэл үнгэрөөд байхада, тэндэ мал ажалай отделени эмхидхэгдэһэн юм. 1932 ондо тэрэ техникум газар эсхэмжэлгын, мал ажалай хоёр техникум боложо һалаһан юм. Мал ажалайнь техникум Сэлэнгын аймагай Тамча тосхон нүүжэ ошоо һэн. 1934 ондо техникумэй дэргэдэ ветеринарна отделени нээгдэжэ, «Тамчын зооветеринарна техникум» болгогдоһон байгаа. 1940 ондо техникумэй дэргэдэ агрономическа отделениин нээгдэхэдэ, хүдөө ажахын техникум гэжэ нэршэһэн юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай дүүрэхын урда тээ, 1944 оной май һарада техникум Улаан-Үдэ хото нүүлгэгдээ һэн. Мүн тэрэ жэлдэ техникумэй дэргэдэ үрэ жэмэсэй, овощой отделени нээгдэһэн байгаа.

Хүдөө ажахыда машина техникын олоор ерэжэ эхилһэнтэй дашарамдуулан, дунда мэргэжэлтэй механизаторнуудые бэлдэхэ шухала болоһон байгаа. Тиигэжэ 1947 ондо техникумэй дэргэдэ механизациин отделени нээгдэһэн юм. 1957 ондо гүрэнэй һургуулиин үгы болгогдоходо, агроном-эмхидхэгшэдэй һүүлшын курс техникумдэ дамжуулан үгтөө һэн.

КПСС-эй ЦК-гай 1953 оной сентябриин Пленумэй баталан абаһан шиидхэбэритэй зохилдуулан. 1955 ондо техникумэй дэргэдэ техникмеханигуудые бэлдэхэ хоёр жэлэй тусхай отделени нээгдэһэн юм. Тэндэ гол түлэб механигаар ажаллажа байһан хүнүүд абтадаг һэн.

Үдэ голой урда эрьедэ 1961 ондо һуралсалай шэнэ байшан ашаглалгада тушаагдажа, техникум һуралсалай, мүн хамтын һайн байраар хангагдаһан байгаа. 1953 ондо техникумэй дэргэдэ заочно отделени нээгдэһэн юм. Тэндэ һуралсагшадай тоо байгша оной һүүл багта 1100 болотороо олошорхо юм. Заочно отделенидэ ерээдүйн агроном, зоотехнигүүд, бухгалтер, ветфельдшернүүд, механигууд һуралсана.

1970 ондо техникумдэ хубилалта боложо, Ивалгын гидромелиоративна техникумһээ бухгалтернуудай отделени нүүжэ ерээ, харин орондонь Ивалгын гидромелиоративна техникум руу механизациин, хүдөө ажахые электрификацилгын отделени ошоо.

1930 ондо оройдоол 60 һурагшатай байһан энэ техникум мүнөө үедэ Сибириин. Алас-Дурна зүгэй томохон техникумүүдэй нэгэн болотороо ургаа. Үдэрэй отделенинүүдтэ мүнөө үедэ хамта дээрээ 1134 хүн һуралсана. Эндэ агроном, зоотехнигүүд, ветеринарна мэргэжэлтэд, бухгалтернууд бэлдэгдэнэ.

Хүдөө ажахын дунда мэргэжэлтэдые бэлдэдэг энэ гуламтые хамта дээрээ 3669 хүн дүүргэжэ гараһан байна. Тэдэнэй 1154-ниинь агроном, 1025-ниинь — зоотехник, 1100 гараниинь ветеринарна мэргэжэлтэд. 300 гаран бухгалтер, газар эсхэмжэлэгшэд дүүргэжэ гараһан байна.

Техникум дүүргэгшэдэй нилээд олониинь хүтэлбэрилхы элдэб тушаалнуудта дэбжүүлэгдэнхэй. Жэшээнь, А. М. Емельянов республикын хүдөө ажахын туршалгын станциин директорэй орлогшоор, Б. П. Хомутов Ленинэй орденто Борьёогой совхозой директорээр, А. И. Хмелев Кабанскын совхозой директорээр ажаллана. А. И. Мошкин Буряадай хүдөө ажахын институдай багшаар, Г. П. Колмаков республикын туршалгын станциин научна хүдэлмэрилэгшөөр хүдэлнэ.

Техникумдэ һурахаяа ерэгшэд номоо һайнаар үзэхэ, амарха, сүлөөтэй сагаа хүхюутэйгээр үнгэргэхэ бүхы арга боломжотой. Һуралсалайнь корпусой олон тоото кабинедүүд болон лабораторинууд харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдээр жэл бүри баяжана. Эндэхи столово соонь үнэгүйгөөр, һайнаар эдеэлжэ болохо юм.

936 хүнэй һууритай хамтын 3 байра соонь амарха, бэеэ угааха газарнууд бии. «Хоолос» гэжэ клуб соонь концерт, зүжэг табижа, һонирхолтой уулзалгануудые эмхидхэжэ болоно. Клубай дэргэдэхи уран һайханай бүлгэмэй гэшүүд 1972 ондо Абакан хотодо болоһон зональна харалгада хабаадалсажа, хоёрдохи һуури, дуу дуулагшад — нэгэдэхи һуури эзэлһэн байгаа. Тэрэ хотодо болоһон харалгада уран һайханай бүлгэмэй гэшүүдһээ гадна, техническэ, спортивна кружогойхид, туршалгын ажахынхид хабаадалсаһан байгаа.

Хүдөө ажахын дунда мэргэжэлтэдые бэлдэхэ зорилгоор эндэ олон багшанар, лаборантнууд ажаллажа байдаг. Тэдэнэй нилээд олониинь дүршэл ехэтэй, нэрэ зэргэтэй болоһон багшанар. Тэдээнэй дундаһаа Буряадай АССР-эй габьяата ветврач Я. М. Меркель, Буряадай АССР-эй габьяата багша М. В. Алексеев, Буряадай АССР-эй габьяата зоотехник К. М. Кузьмин, Буряадай АССР-эй габьяата агроном Л. А. Византийская болон бусадые нэрлэмээр.

Эндэ һуралсагшадай бэе махабад бэхижүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдана. Эндэхи спортивна хүдэлмэрине алдар суутай болоһон бэрхэ багшанар хүтэлбэрилдэг. Тэдэнэй тоодо барилдаашадай секцние даагша СССР-эй спортын мастер А. А. Буржатовые, буудалгын секцние хүтэлдэг олимпийскэ наадануудта хабаадаһан Советскэ Союзай спортын хүндэтэ мастер П. П. Николаев болон бусадые нэрлэмээр.

Хүдөө ажахыда хүдэлхэ зорилгоор һайнаар һураха, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха бүхы арга боломжо техникумдэ хангагданхай. Манай техникумдэ орожо, һурахыетнай уринабди.

Н. НОРБОЕВ,
М. Н. Ербановай нэрэмжэтэ Буряадай хүдөө ажахын техникумэй отделенние даагша.

Автоинспекторэй зүбшөөл

…АНАШЬЕ ЯБАХАДАА ҺЭРГЭГ БАЙГЫТ

…най хото, тосхон болон … нютагуудта жэлһээ жэл… автомашинын тоо оло…кол байна. Заримдаа, …аяа ажалай үдэрэй эхил… урда тээ, хото, тосхонуу… гудамжануудые дураараа …лэн гарашахагүйш. Авто…шанууд хойно хойноһоо …ряад, зай забһаргүйгөөр …эжэ байдаг.

…имэһээл хүн бүхэн хото, …нуудай гудамжаар, хар…амаар ябахадаа ехэ һэр…бодомжотой ябаха ёһотой. …гүй һаа машинануудта …улжа, гэнтын усалда … магад. Харин тиихэдэ …ашуул «Жолоошо юундэ … даруулжа байха һэм, …наа байлгана бэзэ» гээд …гүй, хурдаар гүйлдэжэ … автомашинануудай … гараад лэ ошохоёо заб…. Тиихэдээ хойшолонгынь … ойлгодоггүй. Оһол наза… иимэ ушар зүб ябаһан ма…ын жолоошонние гэм зэмэдэ оруулна.

Энээнние нэгэ хэдэн жэшээ дээрэ харая. Энэ жэлэй эхээр ПАП-3 автопредприятиин жолоошон И. А. Ковалёвой Улаан-Үдэ городой Комсомольско гудамжаар гаража ябатарнь нэгэ хүгшэн эхэнэр урдуурнь гүйжэ гараха гээд, автомашинадань дайрагдаа. Тэрэшэлэн Редихальцев гэгшэ Коммунистическэ гудамжаар хоёр автомашинын зэргэлээд ябаһые обёоронгүй урдуурнь гүйжэ гараад, нэгэндэнь сохюулжа унаа. Гэнтэ тохёолдоһон энэ усалһаа жолоошон Денисов зэмэдэ орөһон байна.

Иимэ ушар юун дээрэһээ тохёолдоноб гэхэдэ, зарим хүнүүд хото, тосхонуудай гудамжаар ябаха ёһо гурим сахидаггүй, тэндэ боложо магад аюулһаа бэеэ һэргылдэггүй байна.

Техникын ехээр олошорһон мүнөө сагта автомашинанууд аргагүй түргэнөөр ябадаг болоо. Тэрэнние, тормозойнь хэдышье һайн байгаа һаа, гэнтэ байлгаха аргагүй юм. Түргөөр ябаһан автомашина тормозолсоноһоноймгоо һүүлээр үшөө 27-һоо 145 метр хүрэтэр холо ошожо зогсодог гэжэ хүн бүхэн мэдэхэ ёһотой. Тиимэһээ ямаршье бэрхэ жолоошо машинаяа гэнтэ ябаһан газартань зогсоожо шадахагүй юм.

Гэбэшье зарим нэгэ хүнүүдэй өөһэдынь, жолоошодой, илангаяа һогтуугаар ябадагуудай гэмээр замай аюул тохёолдоно, жэл соо нилээд оло дахин усал гарана.

Һогтуугаар автомашинада һуугаад ябадаг жолоошодтой шанга тэмсэл хэгдэжэ байдаг.

Хүн бүхэн харгы замаар, хото, тосхонуудай гудамжаар һэргэлэн ябаха ба гэнтын усалда орохогүйе бодохо ёһотой.

Г. ТОЛОКНОВА,
Буряадай АССР-эй ГАИ-гай инструктор.

УЛААН-ҮДЫН трикотажна фабрикын оёдолой цех һара бүринигөө түсэбые хододоо үлүүлэн дүүргэдэг юм. Энэ цехтэ нэгэ халаан соо 65 оёдолшон хүдэлнэ.

4-дэхи разрядай оёдолшон, коммунис ажалай ударник Елена Андреевна Назарова 18-дахи жэлээ эндэ хүдэлжэ байнхай. Елена Андреевна олон залуушуулые мэргэжэлдэ һургаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Е. А. НАЗАРОВА ажалдаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Хилын саанаһаа

• телефон • телеграф • радио

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ?

Советскэ Союзай гүрэнэй …сагай дээдын зургаан — …ССР-эй Верховно Соведэй …нгалтын дүнгүүдые гадаа…н хэблэл шэнжэлжэ үргэл…лһөөр. Социалис демокра…ин хүсэн түгэс байһан ту…й. Совет обществын соци…льно-политическэ нэгэдэлэй …ашадаа бэхижэхэ байһан …хай. совет арадуудай аха …үгэй эбдэршэгүй хани ба…саатай байһан тухай һүн…лтын дүнгүүд элирхэйлэн …ршэлээ гээд социалис оро…удай газетэнүүд. дэлхэйн …рүү үзэлтэй хэблэл тэм…глэнэ.

Энээндэ хабаатай оронуу…й олон талын экономическа харилсаа холбооной гол эмхиин — Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй Софида боложо байһан ээлжээтэ XXVIII сессиин материалнуудта газетэнүүд ехэ һуури үгэнэ. Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй 25 жэлэй ойе аха дүү партинуудай политикын илан мандалга, социалис оронуудай арадуудай хани барисаанай һайндэр, ажалай дүнгүүд гэжэ тэмдэглэн, һайндэрлэжэ байна гээд Совет делегацние толгойлогшо, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай хэлэһэн үгэнүүдтэ хэблэл гол анхаралаа хандуулна.

Советскэ Союзай дурбэ дахин Герой. Советскэ Союзай маршал Г. К. Жуковай наһа бараһан тухай, Советскэ Союзай Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй үмэнэ тэрэнэй ехэ габьяатай байһан тухай газетэнүүд мэдээсэнэ.

Индиин президент В. В. Гириин хани ёһоной албанай хэрэгээр Даккада ерэһэн тухай Индиин — Бангладешэй хамтын коммюникее Индиин ба Бангладешэй бүхы газетэнүүд тунхаглаба. Энэ документ шухала удха шанартай гээд хэблэл сэгнэнэ.

НАТО-гой Соведэй Оттава хотодо болоһон сессиин дүнгүүдые гадаадын хэблэл үргэнөөр шэнжэлнэ. Энэ сесси дээрэ Атлантиин декларации абтаһан байгаа. Энэ документые эрид буруушаажа байһанаа Францийн «Юманите» газетэ тэмдэглэнэ.

США-гай президент Р. Никсонэй Дүтын Зүүн зүгэй оронуудаар ябаһанаа бусажа. ерэһэн тухай, ФРГ-гэй канцлер Г. Шмидтын Англиин премьер-министр Г. Вильсонтэй Бонндо уулзаһан тухай гадаадын хэблэл бэшэнэ.

(ТАСС).

ПАРИЖ

…ранциин …хинүүдэй уряа

ТАСС

Чилиин арадтай һаналаа …эдэлгын ниитэевропын …ференцние байгша оной …лиин 6—7-до Парижда …рлаха уряатайгаар Фран…н демократическа, поли…ическэ, ниитын ба профсою… эмхинүүд, эдэнэй дунда …ранциин Коммунис парти, …циалис парти, зүүнэй …элтэй радикалнуудай хүдэ…өөн, нэгэдэмэл социалис парти, ажалай бүгэдэ ниитын конфедераци, Франциин ажалай демократическа конфедераци, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй национальна федераци Европын түрүү үзэлтэй хүсэнүүдтэ хандаба.

Чили «доторой дайн байлдаае» дары болюулха тухай, политическэ үзэл бодолойнгоо түлөө шорон түрмэнүүдтэ, лагерьнуудта хаагдаһан хүнүүдые сүлөөлхэ тухай, Чилиин арадай граждан ба демократическа эрхэнүүдые хангаха тухай асуудалнуудые конференцидэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэхэ байна.

Уругвайн патриодуудтай һаналаа нэгэдэнэ

Уругвайн арад зонтой һаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын үдэрые дэлхэйн демократическа олониитэ июниин 19-дэ үргэнөөр тэмдэглэһэн байна.

БЕРЛИН. Уругвайн Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Р. Арисмендиние, Үргэн фронтын түрүүлэгшэ Л. Сереньиие ба шорон түрмэнүүдтэ хаагдаһан бусад демокрадуудые дары сүлөөлхэ эрилтэ ГДР-эй Сүлөөтэ немец профсоюзуудай нэгэдэл (ОСНП) табиба.

БОГОТО. Уругвайн ажалшадай үндэһэн эрхэнүүдые һэргээхэ, политическэ үзэл бодолойнгоо түлөө түрмэдэ хаагдаһан бүхы хүнүүдые сүлөөлхэ эрилтэтэйгээр Колумбиин металлургическа ба металл болбсоруулдаг промышленностиин хүдэлмэришэдэй федерациин эндэ боложо дүүрэһэн конгрессэй делегадууд хандаһан байна.

(ТАСС).

УЛААН-БААТАР

МНРП-гэй ЦК-гай уряанууд

ТАСС

Монголой арадай революциин 53 жэлэй ойн июлиин 11-дэ гүйсэхэеэ байһантай дашарамдуулан, МНРП-гэй Центральна Комитет ороной бүхы ажалшадта хандан, уряануудые гаргаба.

МНР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн, МНР-эй хүгжэлтые капиталис бэшэ замда гаргаха талаар партиин генеральна хараа шугам баталһан МНРП-гэй III съездын 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ, социалис общество байгуулжа байгаа баатарлиг монгол арадай хүндэлэлдэ үреэлэй үгэнүүд уряанууд дотор бии. Коммунизм байгуулжа байһан агууехэ совет арадые, аха дүү социалис оронуудай арадуудые МНРП-гэй ЦК халуунаар амаршална.

«Советскэ Союзай ленинскэ гадаадын политикын гайхамшагта амжалтануудые, илалтануудые халуунаар амаршалнабди!», «Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй эгээн дүршэлтэй, шалгагдаһан манлай — КПСС мандаха болготой!» — гэжэ уряанууд дотор хэлэгдэнэ.

УЛААН-БААТАР

МНР-эй МИД-эй түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ТАСС

Июниин 17-до оронойнгоо баруун-хойто захада, Монголой Арадай Республикын гүрэнэй хилэ шадар ядерна тэһэлэлгэ Хитадай агаарта хэһэн ушарынь бүхы монгол арадай һанааень зобооно гэжэ МНР-эй МИД-эй түлөөлэгшын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулха хэрэгтэ, эб найрамдал саашадань бэхижүүлхэ арадуудай аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй тойбо татажа байһыень ядерна шэнэ тэһэлэлгэ хэһэн ушарынь элирхэйлэн гэршэлнэ. КНР-эй хүтэлбэрилэгшэд дээрэлхы балмад аашa гарган, уласхоорондын байдалые улам шахардуу шанга болгохые оролдоно. Агаарта, замбуулинай дайдада, уһан соо ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые туршалгые болюулха тухай олониитын зүгһөө үргэнөөр һайшаагдаһан уласхоорондын договорой гол ёһонуудые, гуримуудые КНР-эй хүтэлбэрилэгшэд тоошоонгүй, бүдүүлигээр эбдэнэ гэжэ энэ ябадалынь элирхэйлнэ.

Хитадай ядерна тэһэлэлгэ агаарта хэһэн ушарые Монголой Арадай Республикын правительство эрид буруушаан, саашадаа иимэ ябуулгануудаа болюулха эрилтэ КНР-эй правительствын үмэнэ табина.

ЖЕНЕВЭ

Ээлжээтэ зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдэй һүүлээр

ТАСС

Совет-американ саг үргэлжын зүбшэлэлгын комиссиин гурбадахи сесси эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Ракетэнүүдһээ хамгаалалта хэхэ түхеэрэлгэнүүдые хизаарлаха тухай договорой, стратегическэ добтолхы зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хизаарлаха зарим хэмжээнүүд тухай 1972 оной майн 26-да СССР-эй ба США-гай хоорондо баталагдаһан саг зуурын хэлсээнэй, мүн 1971 оной сентябриин 30-да хоёр ороной хоорондо гар табигдаһан ядерна дайнай аюулые сарааха хэмжээнүүд тухай хэлсээнэй ёһо гуримуудые, үг зорилгонуудые бэелүүлгэдэ нүлөө үзүүлхэ гээшэ комиссиин гол уялга болоно.

ХАНОЙ

Тагнуулшан-самолет унагаагдаба

ТАСС

Июниин 16-да Куангчи провинциин сүлөөлэгдэһэн районуудай агаарай дайда руу нэбтэрэн ороһон американ тагнуулай пилотгүй самолёдые Урда Вьетнамай Сүлөөрэлгын арадай зэбсэгтэ хүсэнүүд зенитнэ артиллереэр буудажа унагаагаа гэжэ Сүлөөлэлгэ гэдэг хэблэлэй агентство мэдээсэбэ.

Сүлөөлэгдэһэн районууд дээгүүр США-гай тагнуулай самолёдуудай ниидэлгэнүүд Урда Вьетнамай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаһан ябадал болоно гэжэ Урда Вьетнамай Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

БОНН

Договор эсэслэн баталагдаа

ТАСС

ФРГ-гэй ба ЧССР-эй хоорондохи договорые Баруун Германиин бундестаг июниин 20-до эсэслэн баталба. Эсэслэн баталхын түлөө — 232 депутат, 190 депутат буруушаажа дуугаа үгэһэн байна.

Правительствада ородоггүй ХДС/ХСС-эй бүлэглэл энэ договор һайшаахые арсахадаа, Европын социалис оронуудтай ФРГ-гэй хоорондохи харилсаае һайжаруулха дурагүй байһанаа мэдүүлбэ. Тиигэжэ энэ парти Баруун Германиин хүн зоной олонхиин буруушаажа байһан хуушан хараа шугамаа баримталха һэдэлгэ гаргана.

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАН ДАМНАЙ УНШАГТЫ:

Эдир бэшэгшэдэй зохёолнууд

Арадай аман зохёолой абдарһаа

Амаралтын үдэр тухай бодомжо

АМАРАЛТЫН ҮДЭР

ЗУЛГЫ hАЙХАН зунай эхин hарада Буряад оронойманай байгаалиин үзэсхэлэн гоё болодогынь бүгэдэндэ мэдээжэ. Алишье аймагай нютаг нуга бухэн үнгэ зүһэсэ хубилгажа, тала дайдаяа үнгын сэсэгээр бүрхөөдэг, ой тайгань хүхэ ногоон нэмэргэеэ хэдэрдэг гээшэ.

Аршаан булагуудаар баян, хабсагай шулуун мундаргануудаа огторгой өөдэ тулхиһэн Түнхэн ба Захаамин, үрэжэлтэ үргэн дайдадаа үй түмэн хони бэлшээдэг Зэдэ болон Сэлэнгэ, сэнхир хүхэ нуурнуудаа мэлмэрүүлэн байдаг Ярууна, тала дайдадаа таряан далай долгилуулдаг Мухар-Шэбэр ба Бэшүүр, Буряад оронойманай шэмэг болон алдаршаһан Байгал далай. Хэды һайхан бэ түрэл республикымнай алишье нютагай байгаали!

Эгээл энэ үедэ ажалшадаймнай амарха, сэнгэхэдэ эгээл таатай зохид хаһа саг. Фабрика, заводуудай хүдэлмэришэд, колхоз болон совхозуудай малшад, таряашад, хото ба хүдөөгэй алба хаагшад амаралтынгаа үдэрые ой модотой уһа голой эрьедэ үнгэргэжэ, сэбэр агаараар сээжэ дүүрэн амилхые эрмэлзэдэг, зунай наранай элшэдэ бэеэ шаража, уһанда шунгажа, тамаржа бэе махабадаа хүдэр шамбай болгодог гээшэ. Һайнаар, хүхюутэй зугаатайгаар, сэдьхэл дүүрэнээр амаралтынгаа үдэрые үнгэргэһэн хүдэлмэрилэгшэдэй ажалдаа абьяастай, эдэбхи үүсхэлтэй байдагынь мэдээжэ ха юм.

Хүдэлмэришэдэй амаралтын үдэрые зүбөөр, эмхитэй гуримтайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ предприяти, эмхи зургаануудай, колхоз болон совхозуудай профсоюзай ба комсомолой организацинууд ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Энэ талаар Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын профком комсомолойнгоо организацитай хамта эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри жэл бүхэндэ хэдэг байна. Нёдондо жэлдэ июнь һарын хоёрдохи хахадһаа эхилээд, намар болотор тус предприятиин амаралтын үдэрнүүд олоной хабаадалгатайгаар хүдөө гаража үнгэргэгдэһэн. Амаралтын үдэрые үнгэргэхэ талаар пехүүдэй коллективүүдтэ урид хараалагдаһан түсэб зохёогдоно. Тиихэдээ хүдэлмэришэдэй ямар юумээр һонирходог байһан хараада абтадаг. Нэгэ зариман загаһа хахуулидаха, шатар, даам табиха дуратай нүгөөдэ зариман спортын элдэб зүйлөөр (урилдаа, барилдаагаар) һонирходог гээшэ. Эдэ бүгэдые урид тодорхойлоод, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулхадань, ашатай туһатай байдаг.

Үнгэрһэн жэлэй зунай үедэ сэмбэ нэхэгшэд Дээдэ-Онгостойн амаралтын байшанда, Байгалай эрьедэ амарһан, жэмэс, һархяаг түүхэ үедэ ой тайгада оло дахин гараһан байна. Спортивна һорёо, мүрысөөнүүдые үнгэргэхэдөө шан тогтооһон, ГТО-гой нормонуудые тушааһан байха юм.

Тэрэшэлэн городой ондоошье предприятинуудта, тодорхойлон хэлэбэл, авиационно, «Электромашина» заводууд хүдэлмэришэдэй амаралтын үдэр үнгэргэхэ талаар һайн жэшээ харуулаа.

Гэбэшье амаралтын үдэр хаа хаанагүй һайнаар үнгэргэгдэнэгүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Зарим предприяти, эмхи зургаануудай профсоюзай организацинуудай энэ шухала удха шанартай хэрэгтэ анхаралаа хүсэд хандуулдаггүй дээрэһээ зунай үедэ хүдэлмэрилэгшэдынь амаралтынгаа үдэрые ямаршье аша туһагүйгөөр үнгэргэнэ. Зарим хүнүүд архи ууҗа, хамаг шадал тэнхээгээ бараад, понедельнигэй үдэр ажалдаа гарахагүй гү, али гээгдэхэ, гараашье һаа, нормоёо дүүргэхэгүй, муу шанартай продукци бүтээхэ, мангартай ерэһэн дээрэһээ элдэб гэнэ усалда орохошье ябадал тохёолдоно.

Амаралтын үдэрнүүдые хээрэ үнгэргэхэдөө, байгаалиингаа баялигта гамтайгаар хандаха гээшэ айхабтар шухала асуудал мүн. Колхоз, совхозуудаймнай сабшалан олонхи газарта уһа голой эрье зүбшадаг гээшэ. Нёдондо жэлэй зунай үедэ зарим аймагуудта амаралтын үдэр үнгэргэхэдөө, сабшалангай ургажа байһан ногоо гэшхэхэ, машинаар даруулха ушар али олон үзэгдөө һэн. Ойдо гаража гү, али уһа мүрэнэй эрьеын шугы бургааһан соо ошожо, амарагшад дайралдаһан газартаа гал носоогоод, унтаргаангүй орхихо, ургажа сэсэглэжэ байһан мойһо, үлир гэхэ мэтэ ургамалнуудые хайра гамгүйгөөр хухалха ушар дайралдаһан. Һүүлээрнь түймэр носожо, байгаалиимнай шэмэг — ой модон ехээр дүрэдэг, хосордог байна бшуу. Иимэ таагүй ябадал Захааминай, Хориин, Баргажанай, бусад аймагуудта тохёолдоо бэлэй. Прибайкалиин ба Кабанскын аймагуудай ажахынуудай уһа голой эрьеэрхи сабшалан илангаяа городой ажалшадай эмхи багатай амаралтаһаа хохидоһон байха юм.

Ой тайгадашье, уһа голой эрьедэшье амархадаа, ариг сэбэрые сахиха гээшэ баһа нэгэ шухала асуудал. Олоной амарһан зарим газарта ошожо харабал, жэрхэхээр, зэбүүрхэхээршье байдаг гээшэ. Консервын хооһон баанха, шэл, сарһан, эдеэнэй үлээдэһэн тала дайдаар дүүрэн хэбтэхэ. Шэл амһарта эбдээд эрье дээгүүр, уһа руу хаяха — бүришье аюултай. Һүүлдэнь ерэһэн хүнүүдэй тэрээндэнь хүл гараа адаха ушар дайралдана.

Предприятинуудай, эмхи зургаануудай, хүдөөгэй ажахынуудай профсоюзай, комсомолой организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй амаралтын үдэрые хээрэ гаража үнгэргэхэдөө, спортын организацитай нягта холбоотой байха тон шухала. Мүнөө орон доторнай ГТО-гой нормо тушаалгада ажалшадые олоор хабаадуулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана бшуу. Эгээл эндэ, хүн зоной амаржа байһан газарта ГТО-гой нормо тушаалгые бүгэдэндэ һонирхолтойгоор, эмхитэй гуримтайгаар үнгэргэхэ арга боломжо олдоно.

Ажалшадай амаралтын үдэр ажаһуудалыемнай шэмэглэдэг, хүсэ шадалыемнай нэмээдэг, сэдьхэл бодолыемнай тэниилгэдэг хэрэг лэ. Энэ үдэрые өөртөө, гэр бүлэдөө, ажал хэрэгтээ ашатай туһатайгаар үнгэргэхэ — хүн бүхэнэй зорилго. Найрлаһан газартамнай набша сэсэг дэлгэржэ байг, хүхиһэн, зугаалһан газартамнай хүхы шубуун донгодожо байг» гэжэ арад зомнай дэмы хэлээгүй ёһотойл!

Б. ДАШИЕВ.

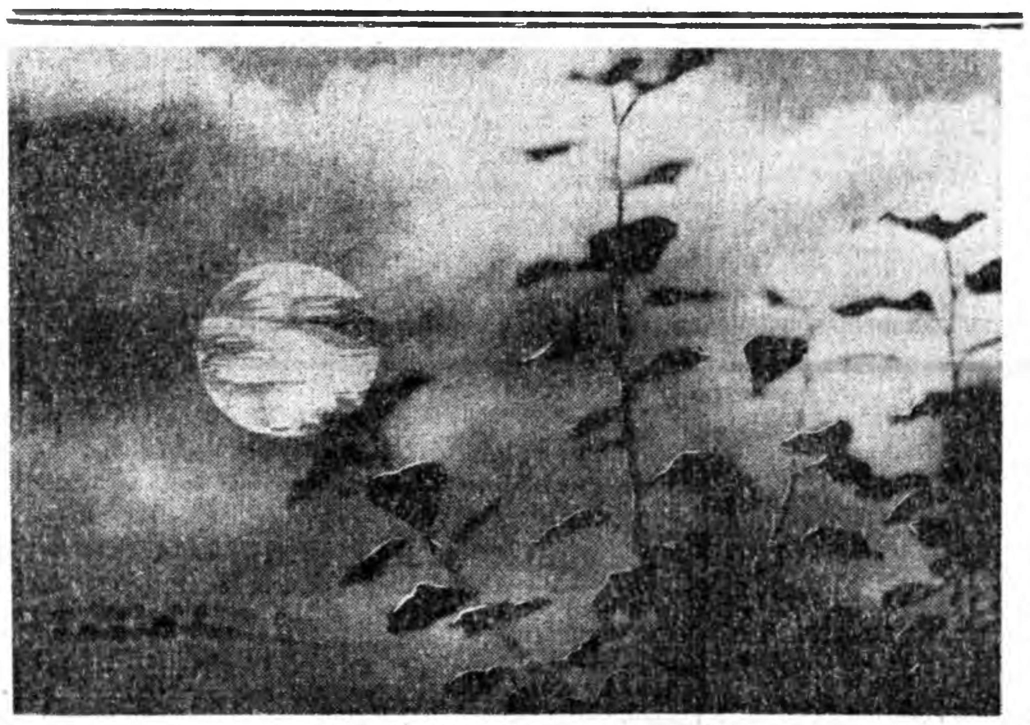

Арбан табанай һара. П. ЯХНОВЕЦКИИН фото.

Үльгэр соо хэлэдэгтэл

ДОХОЛОН ХАНШАР

Үни холын үнгэрһэн сагта гэхэ. Үльгэр домог бии бэлэй. Дэлхэйн жэгүүртэнэй суглаан зарлагдажа, шубуудай хаан баабайе олохо гэлсэбэ. Намаг газарта байрладаг, баха балшаруу хоолтой хүршэ тохорюунаа хаан болгохо гэһэн дурадхал хабтагаалжан абгай оруулба.

Дорой бишыхан, борохон зүһэтэй Ханшар шубуун энэ дурадхалда дурагүйдэбэ. Тохорюун үүр сүүрээр хуугайлха, амитан зониие унтуулха хэбтүүлхэгүй, амяараа шубуугаар хааниие хэхэ гэбэ.

Үүр сухал болоһон тохорюун шубуудай сошотор, хахир шангаар хуугайлаад, Ханшар шубуухайн нэгэ хүлые хуха дэбһэбэ ха. Хүлөө хуха дэбһүүлһэн Ханшар судьяда гомдол барижа, тохорюунда гэм зэм амсуулхые гуйба ха. Ханшар шубуунай хүл хухалһанайнгаа түлөө тохорюун тэрэниие холын ороной дулаан газарта абаашадаг, асардаг байхаар хэтэ мүнхын хэһээлтэ үзүүлхэ гэжэ шиидхэбэри абтаба. Тэрэ гэһэнһээ хойшо шубуун Дохолон-Ханшар гэһэн нэрэтэй болобо ха.

Үльгэр домогой байбашье, би хараһан үзэһэнөө хоорэһүү. Намарай нэгэ тунгалаг дулаахан үдэр Яруунын нуурнуудай даланда ошобоб. Тэндэ тэдэнэй дунда бишыхан борохон, дохолон шубууд харагдабад. Эдэниие хараһаар юумэ бодол түрэбэб. Ниидэхээ байһан самолёдой талмай мэтэ, бишыхан шубууд тохорюунда «мордохо» пассажирнууд гэжэ ойлгобоб.

Тиигэжэ байтарни, дээрэ тохорюунай дуугарха дуулдаба. Харан гэһээм, хэдэн тохорюун дүхэриглэн элижэ байбад. Шагнахадам, тэдэнэй дунда бишыхан шубуудай абяан хэдэн дахин дуулдаа бэлэй. Дохолон-Ханшар тухай үльгэр домог гэнтэ һанаандам ороо һэн. Сүүдэй шиидхэбэриин ёһоор, Дохолон-Ханшар тохорюунай нюрган дээрэ һуугаад ниидэжэ, дулаан ороноо орохонь гээшэ бэзэ гэжэ һанаа һэм.

Д. ШИРАБОН.

ЭДИР БЭШЭГШЭДТЭЙ УУЛЗАЛГАНУУД

Уран зохёолдо дуратай, өөһэдөөшье шүлэг, рассказ, басни, зураглал бэшээд туршадаг һурагшадай республиканска 1-дэхи слет 1972 оной зун Улаан-Үдэ хотодо боложо үнгэрөө һэн.

Буряадай Уран зохёолшодой холбооной, республикын Гэгээрэлэй министерствын, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институдай үүсхэлээр республиканска 2-дохи слет мэнэ һаяхан Улаан-Үдэ хотодо болоо. Хурамхаанай, Яруунын, Хориин, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Захааминай, Улаан-Үдын аймагуудай, мүн Улаан-Үдэ хотын 1-дэхи интернат һургуулиин түлөөлэгшэд энэ слёдто суглараа. Мүн буряад хэлэ болон литературын багшанар, һургуулинуудай дэргэдэхи уран зохёолой нэгэдэлэй, кружогуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ слёдто хабаадалсаа. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, Улаан-Үдын 1-дэхи интернат һургуулиин буряад хэлэнэй һургагша Х. Д. Дамдинова, Улаан-Үдын аймагай багша Ц. Б. Бальжинимаева, Хориин аймагай багшанар Г. Ф. Дымбелов, С. Ц. Цыбанова, Бэшүүрэй аймагай багша Н. Б. Хайнчикова, Яруунын аймагай багша Ф. Ц. Цыбикова, Захааминай аймагай багша А. Ж. Доноев, Хурамхаанай аймагай багша Б. Д. Будаева, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институдай хүдэлмэрилэгшэ В. Ж. Хамаганов, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат Ц. Д. Дугар-Нимаев, Г. О. Туденов, поэтессэнүүд Ц-Д. Дондокова, Ц. Дондогой, поэт Ц. Бадмаев, Гэгээрэлэй министерствын инспектор Д. Д. Ошоров болон бусад болоно.

Тиигээд энэ слёдто хабаадаһан һурагшад, багшанар, олониитын түлөөлэгшэд, ... дэмтэд «Буряад үнэн» ...тын болон радиогой хүдэлмэ...лэгшэд, бусад эдэбхи... слёдой хүдэлмэридэ хабаа... Тус слет гурбан үдэр соо ... гэлжэлөө. Слет уржадар ... дэлмэриеэ түгэсхэбэ.

Эдиршүүлэй слёдто ... баадаһан эдир бэшэгш... хэдэн зохёол уншагшадай ... харалда мүнөө толилбобди.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Захааминай аймагай Мэлэ-Бортын 8 жэлэй һургуулиин наймадахи классай һурагша Санжай-Ханда Дармаева редакцида болоһон уулзалгын үедэ үгэ хэлэжэ байна. 2. Эдир бэшэгшэд.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Найруулга

ЦЫРЕН-ДОЛГОР — ТҮРҮҮ МАЛШАН

ЕХЭ ҮБЭР. Сагаан ута далнууд. Зургаан саг. Сэхэ сагаан ута дал тээшэ урдаһаа нэгэ хүн ерэбэ. Энэ хадаа Борьбеева Цырен-Долгор Цындемаевна ажалдаа ерэжэ ябана. Ехэ дорюунаар алхалан ябахыень харахадаа, досоомни нэгэ жэгтэйхэн, һанал бодолни эршэтэй, үшөө гүнзэгы болоходол гэнэ. Энэл ажалай баатар мүн гэжэ һананаб. Даалимба хүүртигтэй, улаан пулаад хасабшалһан, томо арһан бээлэй бариһан, буряад бүд гутал үмдэһэн юрын лэ эхэнэр.

Тэрэнэй намтар баян лэ байха. Мүнөө Цырен-Долгор һаял 25 наһатай. Мүнөө жэл аймагай, республикын комсомолой конференцинүүдтэ хабаадаһан байна. Цырен-Долгор КПСС-эй гэшүүндэ кандидат юм.

Би республикынгаа комсомолшуудай конференцидэ Цырен-Долгорые үндэр президиумдэ һуухыень харажархибаб. Тэрэл дуугай зандаа, ехэ анхаралтайгаар элидхэл шагнажа һууба. Үбсүүндэнь «Буряадай комсомолой областной XXVII конференциин делегат» гэһэн, мүн Ленинэй хүрэгтэй комсомолой тэмдэгүүд яларан байгаа һэн. Цырен-Долгорые хараад, сээжэмни баяраар билтаран халижа байгаа бэлэй. Нютагайнгаа түрүү малшаниие иимэ үндэр президиумдэ һуухыень хараад, баярлангүй яаха һэмбиб!

Мүнөө Цырен-Долгор далынгаа томо үүдые, гэрэй эзэн мэтэ, сэлин оробо. Үшөө малшад ерээгүй. Дал соо шэмээгүй.. Үхэрнүүд эзэеэ таниһан мэтэ, үүгэнэлдэбэд.

ЕХЭ-ҮБЭР хадын саанаһаа алтан шаргал наран бултайжа, ялагар гоё элшэнүүдээ сасаба, тала дайда нойрһоо һэрижэ нюдөө нээһэн мэтэ болобо.

Баруун тээһээ Борьбеевагай туһалагша, эдир комсомолка Роза Данжилова дүтэлэн ерэбэ. Эно басаган гурба-дүрбэн жэл мал ажалда ехэ һайн хүдэлһэн байна. Ехэ шуран, шамбай, ажалда шунанхай хадань тэрэниие Цырен-Долгор, совхозой директор Владимир Жамсуевич — булта магтадаг. Цырен-Долгор Розадо туһална: өөрынгөө дүршэл шадабари хубаалдана, элдэб бэрхэшээлнүүдые хоюулан дабанад.

Мүнөө дал соогоо орожо ерэхыень Цырен-Долгор харамсаараа:

— Үү, Роза, ерээлши? Ямар эртэ ерэдэгбши? Зай, бэрхэш даа. Хоюулан үхэрнүүдэйнгээ байра арилгая даа. Бэшэ малшаднай ерэхэ дүтэлөө бэзэ. — гээд томо мантагар хүрзэ бариад, шамбайгаар хүдэлжэ эхилбэ. Хойноһоонь Роза гээгдэнгүй ябаха гэжэ тэбдэнэ.

Малшадшье сугларжа эхилбэ. Амар мэндээ һуралсаад, ажалдаа оробод. Цырен-Долгорой малшад бүхэнтэй хүхюу шогтойгоор зугаалалдаһаар хүдэлжэ ябатарнь, үхэрэй байра түргэн арилгагдажа, сэбэр болошобо.

Булта гаража, шарга дээрэ хоншуухан үнэртэй, шэмэтэй үбһэ тээжэ эхилбэд. Манай Цырен-Долгор томо аса бариад лэ, ехэ ехээр асалан хаяна. Бэшэдшье хойнотоногүй. Үбһөө асаржа, үхэр малдаа хэмжэн үгэбэд.

ТИИГЭЭД баран улаан булангаа орожо, нэгэ зали амарха гэлсэбэд. Ороод һуухадань, томо хара сүүмхэ үргэлһэн, ходоодоо хүхюутэй почтальон орожо ерэһээр, бултантай мэндэшэлэлдээд, шэнэ газетэ, журнал, бэшэг тараажа үгөөд, гоё һайхан кино совхозой клубта гараха байна, тэрэнэй һүүлээр уран һайханай бүлгэмэй гэшүүдэй репетици болохо юм гэжэ дуулгаад гаража ошобо.

Үхэрнүүдтээ ошожо, уһа уулгаад, сайлахаяа оробод. Үдхэн шара сайн бусалтар, малшад шэнэ газетэ, журнал харанад, шатар табинад. Цырен-Долгор ямаршьеб даа олон сааһануудые ехэ сүлөөгүй иража, томо шоотын монсогор яһахануудые таснях татана. Одоошье сай бусалжа, булта ехэ амтатайгаар үдынгөө хоол барижа эхилбэд. Нэгэ бага амараад, дал соогоо оробод.

Тиигээд, энэ тэрэ ажал хэһээр байтарнь, боро хараан унаба. Мүнөөдэр ехэ хүхюутэйгээр үдэр түргэн үнгэрбэ. Ехэшье ажал хэгдэбэ.

МАЛШАД ажалаа дүүргээд гэртээ харибад. Цырен-Долгор үлэжэ, һүниин харуулшанда далаа тушаагаад гэртээ ябаба. Гэртээ ошожо ябахадань, толгойдонь элдэб бодол түрэнэ. Дээдэ һургуулида орохоёо бэлдэжэ байдаг ха юм...

Гэртээ дүтэлэн ерэхэдэнь, гэрэл гаража байба. Сонхоор харахадань, нэгэ хүнэй урагша, хойшоо ябахань харагдана. Хэниишьеб даа хүлеэнэ хэбэртэй. Энэ хадаа совхозой ветврач Павел Долгорович мүн. Ехэ хүлеэһэн хүнэйнгөө одоошье үүдэ нээжэ, урихаар энеэбхидһээр орожо ерэхэтэйнь сасуу Павел:

— Эсээ гүш? Эдеэлыш даа. Мүнөөдэр шэнэ кино гараха юм. Шамаяа ехэ хүлеэбэб, ерэхэгүйнь гү гэжэ һанааб, — гэжэ байжа эсэһэн инаг нүхэртөө үдэшын хоол табина.

— Кино гараха юм гэжэ почтальомнай хэлээ юм. Тиигээд, яаралтай ерэбэб. — гээд Цырен-Долгор эдеэлжэ эхилбэ.

Гэр соонь ариг сэбэр; шала хамагданхай, үглөөнэй стол дээрэ байһан аяганууд ялайтар угаагданхай. Цырен-Долгор ехэ гайхана: «Павел эртэ ерээл хаш даа. Гүүртэнүүдээр ябажа, үхэр мал харахаяа үглөөгүүр ошоо бэлэй...»

НЮУР гараа угаажа, хубсаһаяа һэлгэжэ, хоюулан кинодо ошохоёо гарабад.

Клуб соо ороходонь, ехэ олон хүн сугларһан байба. Сүлөө һуури бэдэрэн ябахадань:

— Цырен-Долгор Павелтала наашаа ерэжэ һуутыт! — гэжэ нэгэ хүн ооглобо. Эрьежэ харахадань, Розын хажууда хоёр һуури байба. «Һайн даа, Роза.» — гээд, Цырен-Долгор Павел хоёр һууридаа һуубад. Гэрэл унтаржа, кино эхилбэ. Уданшьегүй кино дүүрэжэ, уран һайханай бүлгэмэйхид үлэжэ, репетици эхилбэ. Павел, Цырен-Долгор, Роза гурбаншье тэндэ хабаадаба..

Иигээд лэ, Санагын совхозой түрүү малшан Борьбеева Цырен-Долгорой ажалай нэгэ үдэр үнгэрбэ.

Тая ЦЫДЕНОВА.
Захааминай аймагай Санагын дунда һургуулиин 9-дэхи «а» класс дүүргэһэн һурагша.

РЕДАКЦИҺАА: Тая Цыденова — бэрхэ һурагша. Буряадай комсомолшуудай областной XXVII конференцидэ хабаадажа, тэндэ ВЛКСМ-эй XVII съездын делегат боложо һунгагдаа һэн. Буряад ороной комсомол һурагшадые түлөөлжэ, Москва ошожо, Эхэ оронойнгоо зүг бүхэнһөө ерэһэн делегадуудтай хамта гүрэн түрын хэрэгтэ хабаатай асуудалнуудые шиидхэлсээд бусаа һэн. Тая бэрхээр һурахаһаа, һургуулиингаа ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадахаһаа гадна, «Уран дүшэ» гэжэ уран зохёолой нэгэдэлэй гэшүүн, юумэ зохёожо туршадаг юм байна.

ДЭЛХЭЙ ЮУНҺЭЭ ЭХИТЭЙБ?

Дэлхэй юунһээ эхитэйб?
Дошхон шуумар далайһаа,
Долгилон байгаа
таряанһаа,
Дууша жэргэмэлһээ гү?
Дэлхэй юунһээ эхитэйб?
Али тэрээхэн добуунһаа,
Алтан шаргал наранһаа,
Арсалан, заан — анһаа гү?
Дэлхэй юунһээ эхитэйб?
Эрид холын полюсһоо,
Эшхэрэн байһан
һалхи...
Эбхэрэн байһан оке...
Дэлхэй юунһээ эхит...
Али балар сагһаа гү,
Ажалша зоной багша...
Ашата Ленинэй
түрэһэн...

Люда ДОРЖИЕВА
Захааминай аймаг...
Санагын дунда һургуул...
һураг...

З У Һ А Л А Н

Зун ходо байһай даа,
Зуһалангаа нүүхэ үедөө.
Заа хээр морёороо,
Зурагар газар харгыгаар
Зуралзаса хатарнаб
хүхюутэй.
Наранай шанга элшэ
Нуурай хажуугаар
сасарна.
Нарихан хуһан модые
Набшатайнь нэбтэ шаража,
Намайе хүлэрүүлнэ
ех...
Зуһалангаа дүтэлжэ
ерэхэлээр...
Зугаатай болоноб
сэдьхэ...
Шубууд жэргэнэ
тэнгэри...
Шаархай шааяна газар...
Ургы сэсэг намайе
Урихан нюдөөр шэр...

ЗУН ХОДО БАЙҺАЙ ДАА

Зун ходо байһай даа,
Зээрдээр хатаргажа
ябаха һэм.
Зун ходо байһай даа,
Залхуурангүй, хүдэлхэл
һэм.
Зун ходо байһай даа,
Зураг зуражал ябаха һ...
Зун ходо байһай даа,
Загаһа гүбшажа ябаха...

Тамара РИНЧИНОВА
Улаан-Үдын аймаг...
Доодо-Ивалгын 8 жэл...
һургуулиин һураг...

Х Ү Б Ү Ү Д Т Э

Хэзээб нэгэтэ армида
Хахасан холодон
ошохолта.
Тэндэ албанай хүндэшье
һаань,
Тэсэжэ, хүн болохолта.
Хотонойтнай басагад
таанадаа
Ходо һанажа ябахалди.
Һонин энеэдэ зугаагаа
Хомпёортоор эльгээжэ
байхалди.
Хоёр, жэлэй хугасаада
Хабатай һайнаар
хатуу...
Талынгаа сэсэг
түүх...
Тандаа эльгээн бай...
Эхэ оронойнгоо үял...
Хододоо дүүргэн
ябаа...
Холын нютагһаа б...
Халуун мэндые
хүргэ...

С. ЦЫБИКДОРЖИЕВА
Суулгын дунда һу...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Барилга дээрэһээ хэгдэһэн хөөрэлдөөн.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Худалдаа наймаа эмхидхэхэ тухай хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлнэбди. «Байгаалиин таряашан» — А. Карпышевай статья. «Буряадай комсомол — алдарта ойдоо».

Гурбадахи хуудаһанда. «Буряадай комсомолой түүхын хуудаһанууд» — Ю. Дылыковэй статья. «СЭВ-эй 25 жэлэй ой тухай» — ТАСС-ай статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Субботын үдэрэй хуудаһан.

СЭНХИР ЭКРАН

СУББОТО, 22

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 13.05 — Һүүлэй һонин. 13.10 — «Элүүр энхэ байлгын» программын почто. 13.40 — Үхибүүдтэ — «Светлячок» (үнгэтэ). 13.50 — «Хитадай тусхайлагдаһан район». 1-дэхи дамжуулга. 14.20 — «Очевидное — невероятное». Кино-шэнжэлэлгэ. 15.20 — ...восибирскын хүгжэм... медиин театр Москва... жэгүүдые харуулалга ... лан. 15.45 — Телевиз... рагшадай асуудал... «Правда» газетын ... ческэ шэнжэлэгшэ Ю. Жуков харюусана. 16.3... «Совет ороной үхибү...» «Улаан галстугтанай ... дэр» — телевизионно ... куметальна фильм ... чынхеэ харуулагдаха. ... зохёолшо С. Маршак ... үгэ хэлэхэ (үнгэтэ). ... «Укрощение огня» — ... һайханай фильм (1-дэх... ри, үнгэтэ). 18.50 — 19... Забһарлалга. 19.00 — ... мя» — мэдээсэлэй пр... ма. 19.30 — «Останки... хи концертын студи ... Дуунай үдэшэ. 21.20 — ... ранда кинокомеди». «... койное хозяйство» — ... һайханай фильм. 22.40 — ... дэмтэдэ үгэ ... ВАСХНИЛ-ай Сибир... делениин түрүүлэгшэ ... Синягина үгэ хэлэхэ. — 23.00 — Забһар... 23.00 — «Танай һа... гэһэн дамжуулга. 24.0... «Время» — мэдээсэлэй ... грамма.

Редакторай орлогш...
М. Н. НИМАЕВ.

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1974 оной июниин 22. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-02449. Заказ №...